

การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทย

อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต

วรรณภา แสงอร่ามเรือง**

บทคัดย่อ

ในประเทศไทยมีการเรียนการสอนภาษาเยอรมันมานานกว่า 80 ปีแล้ว แต่ยังไม่มีการรวบรวม วิเคราะห์และสรุปให้เห็นพัฒนาการของการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปให้เห็นพัฒนาการของการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยทั้งในระดับโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มจากประวัติ กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร การพัฒนาสื่อการสอน การผลิตบุคลากรผู้สอนและผู้เรียน ทักษะคติและความคาดหวังของผู้เรียนและผู้สอน ผลงานวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

* บทความนี้จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปีของสาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนจากฝ่ายวิจัยคณะอักษรศาสตร์ ในส่วนของการค้นคว้าวิจัย องค์การ หน่วยงาน หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทย ลงพิมพ์ในวารสารอักษรศาสตร์ฉบับพิเศษ ประจำปี 2550 ซึ่งเป็นฉบับรวบรวมงานวิจัยในโครงการ “การเดินทางหลายมิติหลากหลายพรรณแดน”

** หัวหน้าสาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนายกสมาคมครูภาษาเยอรมันในประเทศไทย

สอนภาษาเยอรมัน นอกจากนี้ยังศึกษาเกี่ยวกับองค์กรและหน่วยงาน ทั้งในและต่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทย วัตถุประสงค์ประการที่สองคือ เพื่อชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคและปัญหาของการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในอนาคต กล่าวคือ ปัญหาที่ว่า ใครเป็นผู้กำหนดนโยบายการเรียนการสอนภาษาเยอรมันหรือภาษาต่างประเทศในประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดจากความเข้าใจหรือการตีความที่แตกต่างกันในเรื่องการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในพระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษาของไทยในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อทางอ้อมต่อการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในด้านการกำหนดเป้าหมายและการปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้เขียนวิเคราะห์ให้เห็นแนวทางว่าประเทศไทยควรส่งเสริมการเรียนภาษาต่างประเทศโดยพิจารณาจากปัจจัยใด และเรียกร้องให้มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายของรัฐว่าด้วยการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยเพื่อกำหนดทิศทางและแผนงานที่แน่นอนและแจ่มชัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาเยอรมันหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยเกิดความสูญเปล่า

1. ประวัติ

การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยเริ่มเป็นครั้งแรกในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์¹ ระหว่างปี

¹ ปัจจุบันคือ คณะอักษรศาสตร์

พ.ศ. 2463-2468² คือ หลังจากการสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2460 เพียง 3 ปี อาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นอาจารย์ไทยที่สอนภาษาเยอรมันเป็นคนแรก ได้แก่ พระมนตรีพจนกิจ³ ส่วนอาจารย์ชาวเยอรมันคนแรกที่สอนภาษาเยอรมัน ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือ ดร. เคลาส์ วักเนอร์ (Dr. phil. Klaus Wagner) นับเป็น อาจารย์ประจำชาวต่างประเทศคนแรกที่สอนภาษาเยอรมันที่คณะอักษรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2478 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 การสอนวิชาภาษาเยอรมันได้หยุดชะงักลงชั่วคราว ต่อเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงแล้วจึงได้เริ่มเปิดการเรียนการสอน ภาษาเยอรมันขึ้นใหม่โดยมี ดร. เก-ออร์ค ฮอยเซอร์ (Dr. Georg Heuser) เป็นอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญชาวเยอรมัน (DAAD-Lektor) คนแรกจากองค์การ DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst หรือ องค์การแลกเปลี่ยนทางวิชาการของเยอรมัน) ที่มาประจำที่แผนกภาษาเยอรมันในคณะอักษรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2500 โดยมี จุดประสงค์เพื่อฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาเยอรมันและพัฒนาให้เป็นหลักสูตร อย่างเต็มรูปแบบในระดับต่าง ๆ⁴ ในขณะเดียวกันก็วางพื้นฐานการสอน ภาษาเยอรมันโดยการส่งบุคลากรไปศึกษาภาษาเยอรมันโดยตรง ณ ประเทศ เยอรมนี รุ่นแรกมี อาจารย์อัมภา โอตระกูล และอาจารย์อื่นๆ อีก รวม 10 คนได้รับ

² จาก "ประวัติแผนกวิชาภาษาเยอรมัน ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ" ใน Festschrift 1967: 15. แผนกวิชาภาษาเยอรมันเป็นสาขาย่อยของแผนกวิชาภาษาสมัยใหม่ต่างๆ (Department of Modern Languages) และเมื่อเทียบกับภาษาฝรั่งเศสแล้ว ภาษาฝรั่งเศสในระดับปริญญาตรีเปิดสอนก่อนภาษาเยอรมันเพียง 4 ปี คือ ใน พ.ศ. 2459 และภาษาฝรั่งเศสในฐานะ วิชาเอกหลักสูตร 3 ปี เปิดสอนในปี พ.ศ. 2471 (จาก "รายงานการประเมินตนเองของภาควิชา ภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรกฎาคม 2543")

³ ม.ร.ว. สรรพศิลป์ เครือวัลย์ ชุมแสง (จากหนังสือ 90 ปี การศึกษาเภสัชศาสตร์และคณะ เภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้ศึกษาวิชาเคมีและเภสัชศาสตร์ ณ ประเทศเยอรมนี ในช่วง ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 และต่อมาเป็นอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Festschrift 1967).

⁴ การเปิดการสอนภาษาเยอรมันนี้ได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ดูเพิ่มที่ Festschrift (1967) และ 1. Thailändisches Germanistentreffen (2002)

ทุนไปเรียนภาษาเยอรมันที่สถาบันเกอเธ่สำนักงานใหญ่ที่เมืองมิวนิค (München) ประเทศเยอรมนีเป็นเวลาประมาณปีเศษ ได้ประกาศนียบัตรครูสอนภาษาเยอรมันสำหรับชาวต่างประเทศ (Diplom eines Deutschlehrers für Ausländer) ในปี พ.ศ. 2502 และกลับมาประจำที่คณะอักษรศาสตร์ อาจารย์อ่ำภา โอดระกุล จึงเป็นอาจารย์ไทยที่เป็นข้าราชการคนแรกที่สอนภาษาเยอรมันในมหาวิทยาลัย (Festschrift 1967: 22)

หลักสูตรแรกของสาขาวิชาภาษาเยอรมันเป็นหลักสูตร พ.ศ. 2500 มีนิสิตคณะครุศาสตร์ลงทะเบียนเรียนภาษาเยอรมันเป็นกลุ่มแรก จัดเป็นนิสิตรุ่นแรกๆ สำเร็จหลักสูตรภาษาเยอรมันตามที่คณะอักษรศาสตร์ได้วางไว้ในปลายปีการศึกษา 2505/06 และหนึ่งในนิสิต 3 คนที่สำเร็จการศึกษาและต่อมาได้รับทุนจาก DAAD ไปศึกษาต่อด้านภาษาเยอรมันที่เยอรมนีคือ อาจารย์ชมพิศ ศรีทัดด์ ซึ่งต่อมารับราชการเป็นอาจารย์ที่โรงเรียนสาธิตของคณะครุศาสตร์ ส่วนการสอนภาษาเยอรมันสำหรับนิสิตอักษรศาสตร์นั้นเพิ่งเปิดสอนได้ในปี พ.ศ. 2505 โดยมีนิสิตหญิงเพียง 3 คน ปี พ.ศ. 2506 เป็นปีแรกที่เปิดรับนักเรียนที่มีพื้นความรู้ภาษาเยอรมัน 2 ปีจากโรงเรียนมัธยมแผนกอักษรศาสตร์เข้าศึกษาวิชาภาษาเยอรมันในคณะอักษรศาสตร์ นิสิตอักษรศาสตร์รุ่นแรกสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหลักสูตร 4 ปี ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2509 นับแต่นั้นมา คณะอักษรศาสตร์ในขณะนั้นจึง “เป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการผลิตครูผู้สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยม โรงเรียนเตรียมและในมหาวิทยาลัย” (Festschrift 1967: 26)

ในปี พ.ศ. 2511 อาจารย์อ่ำภา โอดระกุลได้สำเร็จดุซงฎิบัณฑิตด้านภาษาและวรรณคดีเยอรมัน (Germanistik) จากมหาวิทยาลัย Marburg ด้วยทุน DAAD และได้รับราชการเป็นหัวหน้าสาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์จนเกษียณอายุในปี พ.ศ. 2538 ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. อ่ำภา โอดระกุล ได้บุกเบิกในด้านการแปลวรรณกรรมเยอรมัน และวรรณกรรมเด็กและเยาวชนเยอรมันเป็นภาษาไทย อีกทั้ง

ยังแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาเยอรมัน ดังปรากฏผลงานแปลมากมาย⁵ รวมทั้งบุกเบิกการทำพจนานุกรมไทย-เยอรมัน ได้ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรูปแบบ เป็นที่ยอมรับและนับถือในวงวิชาการเยอรมันเป็นอย่างสูงทั้งในและนอกประเทศ ทั้งยังเป็นนายกสมาคมครูสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยคนแรก⁶ สมาคมนี้ออกตั้งในปี พ.ศ. 2536 ถึงแม้จะเกษียณอายุก็ยังมุ่งมั่นส่งเสริมกิจกรรมการเรียนสอนภาษาเยอรมันในทุกด้าน รองศาสตราจารย์สุรภี สังขพิชัย เป็นอาจารย์ครุศาสตร์คนแรกที่บุกเบิกการผลิตบัณฑิตคณะครุศาสตร์ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาเยอรมันตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสาขาวิชาภาษาเยอรมันในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้เป็นกำลังสำคัญในการผลิตนิสิตครุศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาสายภาษาเยอรมันเพื่อเป็นอาจารย์สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของไทยในเวลาต่อมา รองศาสตราจารย์ถนอมนวล โอเจริญ เป็นผู้บุกเบิกหลักสูตรมหาบัณฑิตด้านภาษาและวรรณคดีเยอรมันในคณะอักษรศาสตร์ซึ่งเป็นหลักสูตรปริญญาโทสาขาวิชาภาษาเยอรมันหลักสูตรแรกในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2517⁷ รวมทั้งหลักสูตรการแปลและการล่าม สาขาภาษาเยอรมันของคณะอักษรศาสตร์⁸ อีก

⁵ ตัวอย่างเช่น งานแปลบทละครเรื่อง "เฟาสท์" (Faust) ของเกอเธ่ (Goethe) งานแปลวรรณกรรมของเบิล (Böll) หรืองานวรรณกรรมเด็กและเยาวชนของเนอสลิงเงอร์ (Nöstlinger) งานแปลพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านิทานกอด เมื่อเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ. 126 เป็นต้น

⁶ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. อัมภา โอตระกุล เป็นนายกสมาคมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสมาคมในปี พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2546 - 2549 รวม 5 สมัยๆ ละ 2 ปี ส่วนในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผุสดี ศรีเขียว และรองศาสตราจารย์ ดร. วรรณาสแสงอร่ามเรือง เป็นนายกสมาคมครูภาษาเยอรมันในประเทศไทย คนที่ 2 และคนที่ 3 ตามลำดับ

⁷ ภาษาฝรั่งเศสในระดับปริญญาโทเปิดสอน ในปี พ.ศ. 2485

⁸ โดยเป็นประธานคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรแปลและล่ามระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นโครงการร่วมของ 4 สาขาวิชาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคือ ภาษาอังกฤษ ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส และภาษาญี่ปุ่น หลักสูตรอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาแปลหลักสูตรแรก ที่เปิดในภาคปลายปีการศึกษา 2542 คือวารสารอักษรศาสตร์ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2550

ทั้งหลักสูตรอักษรศาสตร์ดุซฏีบัณฑิตสาขาภาษาเยอรมันซึ่งจะเปิดในภาคการศึกษาที่สองของปี พ.ศ. 2549 หลักสูตรการแปลและการล่ามสาขาภาษาเยอรมันเป็นหลักสูตรภาษาเยอรมันที่ทวีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันและอาจจะสนองความต้องการของสังคมไทยมากกว่าหลักสูตรภาษาและวรรณคดีเยอรมัน (Germanistik) ในอนาคต รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณฯ แสงอร่ามเรือง เป็นอาจารย์สอนภาษาเยอรมันที่สำเร็จหลักสูตรดุซฏีบัณฑิตด้านภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศเป็นคนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2535 จากมหาวิทยาลัย Kassel ประเทศเยอรมนี ด้วยทุน DAAD เช่นกัน และได้บุกเบิกการเขียนตำราภาษาเยอรมัน หนังสือคู่มือหรือหนังสืออ้างอิงสำหรับผู้เรียนชาวไทย เริ่มด้วยตำราไวยากรณ์เยอรมันสำหรับนักเรียนไทยตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2526 และพจนานุกรมศัพท์เฉพาะด้านท่องเที่ยวไทย-เยอรมัน⁹ ในปี พ.ศ. 2531 รวมทั้งตำราและพจนานุกรมเพื่อการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในไทย อีกทั้งยังเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในด้านภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศของนิสิตปริญญาโทซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยและโรงเรียนที่มาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมาตลอด ในส่วนของหลักสูตรในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดหลักสูตรปริญญาโทเป็นแห่งที่สอง คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542

1.1 การสอนภาษาเยอรมันในระดับโรงเรียน

การสอนภาษาเยอรมันเป็นภาษาต่างประเทศที่สองในระดับโรงเรียนนั้นได้เริ่มที่โรงเรียนมัธยมวัดบพิตรภิมุขเป็นแห่งแรกในแผนกภาษาต่างประเทศ ตาม

หลักสูตรแปลสาขาภาษาอังกฤษ และต่อมาจึงเปิดหลักสูตรแปลสาขาฝรั่งเศส (ดูเพิ่มเติมที่ O'charoen 1998: 71-75)

⁹ เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์ในปี พ.ศ. 2527

ประกาศของกระทรวงธรรมการ¹⁰ เมื่อ พ.ศ. 2477 อาจารย์ผู้สอนเป็นชาวเยอรมันชื่อ อาจารย์โรนโอสต์ ออสวัลด์ ไกลเลอร์ (Reinhold Oswald Geisler) และในราวปี พ.ศ. 2484 มีการเปิดสอนวิชาภาษาเยอรมันขึ้นที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหลักสูตร 2 ปี เพื่อเตรียมเข้าเรียนในคณะอักษรศาสตร์ แผนกภาษาเยอรมัน อาจารย์ผู้สอนเป็นชาวเยอรมันเช่นกัน ชื่อ ดร. ฮันส์ ไคลน์ (Dr. phil. Hans Klein) ซึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาเยอรมันอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ด้วยเช่นกัน

อาจารย์ศรีนันทา ศิลปสวัสดิ์ อดีตศึกษานิเทศก์ของกระทรวงศึกษาธิการ และอาจารย์ปริศนา ชาติอุโหะ จากสถาบันเกอเธ่ เป็นอาจารย์ไทยที่มีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนในประเทศไทย ได้ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจอย่างมากเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเยอรมันทั้งในด้านหลักสูตรและสื่อการสอน ผลงานสำคัญคือ การจัดทำหนังสือแบบเรียนชุด *Viel Spaß mit Deutsch* และการจัดสัมมนาอาจารย์ไทยที่สอนภาษาเยอรมันทุกวันศุกร์ที่สถาบันเกอเธ่ นับแต่ปี พ.ศ. 2518 (ปริศนา ชาติอุโหะ 2002: 202) นอกจากนี้ บุคคลสำคัญที่มีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์การสอนและการจัดหาทุนให้อาจารย์ไทยทั้งจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยไปฝึกอบรมและดูงานหรือเรียนภาษาเพิ่มเติมที่ประเทศเยอรมนี¹¹ คือ นายเทอร์เอร์เดอ (Clemens Terörde) หัวหน้าแผนกภาษาและรองผู้อำนวยการของสถาบันเกอเธ่ประจำ

¹⁰ ปรากฏหลักฐานในประวัติวิทยาเขตบพิตรภิมุขรอบ 108 ปี หน้า 83 อ้างตาม ปริศนา ชาติอุโหะ 2002: 195

¹¹ ระหว่าง ปี พ.ศ. 2533-2540 Herr Terörde ได้จัดสรรทุนให้อาจารย์ไทยที่สอนภาษาเยอรมันทั้งสิ้น 108 ทุน ให้ทุนประเทศเวียดนาม 18 ทุน และประเทศลาว 9 ทุน ส่วนใหญ่เป็นทุนไปอบรมที่ประเทศเยอรมนี มีเพียง 2 ครั้งที่เป็นทุนไปอบรมครูสอนภาษาเยอรมันที่ประเทศอินโดนีเซีย (TDLV-Forum 2/1997: 86)

กรุงเทพฯ (ระหว่างปี พ.ศ. 2533-2541)¹² เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญมากในการผลักดันให้มีการจัดตั้งสมาคมครูภาษาเยอรมันในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2536 หน่วยงานไทยที่สนับสนุนการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยนอกจากหน่วยศึกษานิตเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาแล้ว ยังมีมูลนิธิไทย-เยอรมัน (Thai-Deutsche Kulturstiftung) ที่ให้ทุนอาจารย์ไทยที่สอนภาษาเยอรมันไปอบรมที่ประเทศเยอรมนีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสนับสนุนด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและเยอรมัน เช่น การพิมพ์หนังสือรวมเล่มแปลวรรณกรรมเยอรมันเรื่อง “บทแปลเรื่องสั้นเยอรมัน เจลิมขวัญบรมราชกุมารี” เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เจริญพระชนมายุ 48 พรรษา ในปี พ.ศ. 2546 สมาคมไทย-เยอรมัน (Thai-Deutsche Gesellschaft) ในกรุงเทพฯ และสมาคมเยอรมัน-ไทยประจำกรุงบอนน์ (Deutsch-Thailändische Gesellschaft) ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและเยอรมัน อีกทั้งให้รางวัลเรียนดีและทุนแก่นิสิตนักศึกษาที่เรียนภาษาเยอรมันไปฝึกงานที่ประเทศเยอรมนี

1.2 การสอนภาษาเยอรมันในระดับมหาวิทยาลัย

ในส่วนของการสอนภาษาเยอรมันในระดับมหาวิทยาลัยในระยะก่อตั้งนั้น มีการเปิดหลักสูตรสาขาวิชาภาษาเยอรมันเป็นครั้งแรกที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับนิสิตหลายคนและมีจุดเน้นต่างกันออกไปหลายระดับ สำหรับนิสิตคณะอักษรศาสตร์มีจุดเน้นที่การสอนวิชาภาษา วรรณคดี และ

¹² เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในหลายประเทศรวมทั้งสิ้นมากกว่า 30 ปีในเอเชีย (พ.ศ. 2510-2541) ตั้งแต่ประเทศบังกลาเทศ อินโดนีเซีย อินเดียและทำงานในประเทศไทยในช่วง 8 ปีสุดท้ายก่อนเกษียณอายุ ท่านเป็นที่รักใคร่นับถือของอาจารย์ชาวไทยอย่างมาก นับว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และมองเห็นความเหมือนและความต่างในวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตกเป็นอย่างดี ดูเพิ่มที่ TDLV-Forum 6/2001: 109-115 และ TDLV-Forum 8/2003: 1-11

ประวัติศาสตร์เยอรมัน มีการวางหลักสูตรแรกในปี พ.ศ. 2500¹³ (ค.ศ. 1957) ดังนี้คือ

1. หลักสูตร 4 ปี สำหรับนิสิตคณะอักษรศาสตร์ สัปดาห์ละ 7-9 ชั่วโมง วิชาที่สอน ได้แก่ ภาษา วรรณคดีและประวัติศาสตร์ โดยที่นิสิตที่จะเลือกเรียนหลักสูตรนี้จะต้องมีพื้นฐานความรู้ภาษาเยอรมันมาก่อน
2. หลักสูตร 3-4 ปี สำหรับนิสิตคณะครุศาสตร์ที่เรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก และวิชาโทคือ ครุศาสตร์ สัปดาห์ละ 7-9 ชั่วโมง สอนภาษาเป็นส่วนใหญ่ มีการสอนวรรณคดีและประวัติศาสตร์เล็กน้อย
3. หลักสูตร 2 ปี สอนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเลือกสำหรับนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ นอกเหนือไปจากการเลือกเรียนภาษาฝรั่งเศสและอื่นๆ สัปดาห์ละ 2-3 ชั่วโมง
4. หลักสูตรวิชาภาษาเยอรมันอื่นๆ สำหรับอาจารย์และนิสิตไม่จำกัดคณะแล้วแต่ความสนใจของผู้เรียน

ในเวลาต่อมา โรงเรียนของรัฐและเอกชนที่เปิดหลักสูตรสอนภาษาเยอรมันในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายได้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ และมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนได้เปิดหลักสูตรภาษาเยอรมันเป็นวิชาภาษาต่างประเทศต่อจากภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส โดยเปิดภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก วิชาโท หรือเปิดเป็นวิชาโทหรือวิชาเลือกเท่านั้น สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรภาษาเยอรมันในเวลาต่อมามักจะยึดโครงสร้างหลักของหลักสูตรภาษาเยอรมันของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นต้นแบบ แต่อาจมีจุดเน้นที่ต่างกันออกไป เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น หลังจากมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนมัธยมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ. 2540 เกี่ยวกับประโยชน์การเรียนภาษาเยอรมันเพื่อจัดหลักสูตรภาษาเยอรมันให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพของนักศึกษาในภูมิภาคนี้ (Weeranathanaphan 2000: 312) ผลปรากฏ

¹³ หลักสูตรสาขาวิชาภาษาเยอรมันหลักสูตรแรกของคณะอักษรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2500 เป็นการเรียนระบบเปอร์เซ็นต์ มีการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรจนถึงปัจจุบันหลายครั้ง มีการใช้ระบบหน่วยกิต ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2515 (O'charoen 2000: 18)

ว่า ภาษาเยอรมันเพื่อการท่องเที่ยวเป็นวิชาที่ตรงกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ภาษาเยอรมันเพื่อการโรงแรม และอันดับ 3 ได้แก่ ภาษาเยอรมันเพื่อธุรกิจการค้า ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงจัดหลักสูตรภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก-โทที่เน้นภาษาเยอรมันที่ใช้ในวิชาชีพ เช่น ด้านการท่องเที่ยว การโรงแรมและภาษาเยอรมันธุรกิจ เป็นต้น และลดรายวิชาด้านภาษาศาสตร์และวรรณคดีศึกษาแบบดั้งเดิมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรปริญญาตรีภาษาเยอรมันสามารถนำภาษาเยอรมันไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริงตามความต้องการของตลาดในประเทศไทย ส่วนลักษณะเด่นของหลักสูตรภาษาเยอรมันในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยรามคำแหงซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิด เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงมีการผลิตตำราเพื่อให้นักศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

2. การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยในปัจจุบัน

2.1 การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย

กระบวนการเรียนและสื่อการสอนภาษาเยอรมันในโรงเรียน

กระบวนการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนของไทยนั้นมีลักษณะเด่นคือ จะมีพัฒนาการไปตามสื่อการสอนที่ใช้ในแต่ละช่วงเวลาซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศเยอรมนี สาเหตุสำคัญที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประเทศไทยใช้ตำราแบบเรียนภาษาเยอรมันที่ผลิตในประเทศเยอรมนีซึ่งมีพัฒนาการไปตามยุคสมัย แนวทางการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยอาจแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้ดังนี้คือ

1. ในระยะแรก (พ.ศ. 2513-2517) - (Grammar-translation Method): หนังสือแบบเรียนเยอรมันรุ่นแรกที่ใช้คือ Deutsche Sprachlehre für Ausländer (Grundstufe in einem Band) ของ Schulz/Griesbach ซึ่งสะท้อนแนวคิดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่เน้นการเรียนไวยากรณ์และใช้การแปลเป็นหลัก กิจกรรม

การเรียนการสอนเน้นโครงสร้างภาษามากกว่าการสอนเพื่อให้สื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศนั้นได้ เน้นการท่องจำกฎไวยากรณ์และข้อยกเว้นของภาษาต่างประเทศ แบบฝึกหัดจะเน้นการแต่งประโยค การแปลงประโยคตามไวยากรณ์ที่กำหนดให้ เน้นการสอนภาษาเขียนมากกว่าภาษาพูด การเรียนลักษณะนี้มีข้อดีคือ เป็นการเรียนภาษาที่เน้นให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ผู้เรียนจะรู้ไวยากรณ์ของภาษาเป็นอย่างดี แต่มักจะไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าของภาษาได้ในสถานการณ์จริง ผู้เรียนที่ผ่านจากระบบการเรียนแบบนี้มักจะคิดว่าการเรียนภาษาคือ การเรียนไวยากรณ์ แทนที่จะเป็นการฝึกทักษะภาษาให้ชำนาญจนสามารถใช้งานได้ สถานการณ์การสื่อสาร

2. ในระยะที่สอง (ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518) - (Audio-lingual/audio-visual Method): ใช้แบบเรียนภาษาเยอรมันชุด *Deutsch als Fremdsprache 1A* และ *1B* ของ Braun/Nieder/Schmöe ซึ่งเน้นทักษะการพูดมากกว่าเขียน มักออกมาในรูปการสนทนาในสถานการณ์ต่างๆ แบบฝึกหัดจะเป็นการฝึกโครงสร้างภาษาเฉพาะส่วนที่เรียกกันว่า Pattern Drill โดยให้ผู้เรียนเลียนแบบหรือพูดตามต้นแบบโครงสร้างประโยคที่กำหนดให้ ใช้ทฤษฎีการกระตุ้นและตอบสนอง (Stimulus-Response-Theorie) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่ว่า ให้เรียนภาษาต่างประเทศเหมือนที่แม่สอนภาษาให้ลูก การเรียนวิธีนี้เป็นไปตามยุคสมัยที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีสื่อการสอนในรูปของเทปคาสเซ็ท การฉายสไลด์หรือแผ่นฟิล์มสั้นๆ ซึ่งเป็นที่นิยมในคริสต์ทศวรรษที่ 70 การเรียนการสอนจะเน้นโสตทัศนูปกรณ์ที่ให้เสียงและภาพ (audio/visuell)

3. ในระยะที่สาม (นับแต่ปี พ.ศ. 2532) - (Communicative Approach): ใช้แบบเรียน *Viel Spaß mit Deutsch 1. Ein Lehrwerk für Jugendliche in Thailand* ซึ่งมีทั้งหมด 3 เล่ม จัดทำโดยอาจารย์ไทยสำหรับนักเรียนมัธยมที่เรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาหลักในแต่ละระดับ คือ ม.4 ม.5 ม.6 เล่มแรกที่เสร็จสมบูรณ์ได้นำมาใช้สอนในปี พ.ศ. 2532 (Saengaramruang 1992: 40) ตำราเล่มนี้เป็นแบบเรียนที่สร้างขึ้นตาม

แนวคิด *Regionallehrwerk*¹⁴ เล่มแรกของไทย เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันเกอเธ่ ในกรุงเทพฯ และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนด้านการเงินและผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานใหญ่ของสถาบันเกอเธ่ที่เมืองมิวนิค ใช้เวลาในการจัดทำประมาณ 6 ปี *Viel Spaß mit Deutsch* จัดเป็นแบบเรียนภาษาเยอรมันเล่มแรกของไทยและยังเป็นแบบเรียนที่เห็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นอกจากจะเน้นเนื้อหาที่เด็กนักเรียนไทยสนใจแล้ว ยังเน้นการสื่อสารเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนที่เป็นคนไทย เน้นการสร้างเสริมความสามารถทางภาษาของนักเรียนไทยในการใช้ภาษาเยอรมันเพื่อบอกเล่าวัฒนธรรมไทยให้แก่ชาวต่างชาติ นับว่าเป็นแนวคิดที่ล้ำยุคสมัยในเวลานั้น ประเทศไทยเพิ่งจะประกาศการปฏิรูประบบการศึกษาไทยโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใน พ.ศ. 2542

¹⁴ ในทศวรรษที่ 80 ในประเทศเยอรมนีมีกระแสแรงรัดให้มีการผลิตสื่อการสอนภาษาเยอรมันให้เป็นไปตามภูมิภาคที่มีการเรียนการสอนภาษาเยอรมันทั่วโลก เนื่องจากนักวิชาการกลุ่มหนึ่งเห็นว่า การใช้แบบเรียนภาษาเยอรมันที่ผลิตจากประเทศเยอรมนีสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันทั่วโลกที่เรียกกันว่า *universelles* หรือ *universales Lehrwerk/Lehrbuch* นั้น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้ภาษาเยอรมันของผู้เรียนในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคในโลกได้ จึงเรียกร้องให้ผลิตแบบเรียนภาษาเยอรมันสำหรับใช้ในภูมิภาคหรือท้องถิ่นของผู้เรียนเอง โดยให้กลุ่มครูสอนภาษาเยอรมันหรือผู้ที่ทำหน้าที่ทำหนังสือแบบเรียนคัดสรรหัวข้อบทเรียน ความยากง่ายและการจัดลำดับการสอนไวยากรณีในแบบเรียนตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนภาษาเยอรมันตามความต้องการของผู้เรียนและความเหมาะสมในการใช้งานภาษาเยอรมันในภูมิภาคนั้นๆ ดังนั้น ในคริสต์ทศวรรษที่ 80 จึงเกิดชุดแบบเรียน ภาษาเยอรมันตามภูมิภาคต่างๆ (*Regionales Lehrwerk*) ประกอบด้วยแบบเรียน แบบฝึกหัด คู่มือครู อภิธานศัพท์ ดัลลับเทป โดยได้รับความสนับสนุนจากสถาบันเกอเธ่ เช่น *Kontakte Deutsch. Lehrwerk für Oberschulen in Indonesien*, 2 Bde. mit Arbeitsbüchern und Lehrerhandbüchern, 1982 und 1983. ในประเทศอินโดนีเซีย ส่วนในประเทศเกาหลี ได้แก่ "Lernen Sie Deutsch" Lehrwerk für koreanische Oberschulen", 2 Bde. mit Begleitbuch und Tonmaterial, 1980 เป็นต้น

การเรียนภาษาต่างประเทศในระดับมัธยมได้ปรับจากหลักสูตร 2 ปีในอดีตมาเป็นหลักสูตร 3 ปีตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2524 ปัจจุบันจึงมีการเรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาหลักในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ มัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ส่วนนักเรียนสายศิลป์คณิตและนักเรียนสายวิทยาศาสตร์และนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นบางแห่ง¹⁵ จะเลือกเรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเลือกได้ ในปัจจุบันหลังการปฏิรูปการศึกษาได้มีการจัดแบ่งการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกำหนดมาตรฐานการเรียนการสอนโดยส่วนกลางในลักษณะกว้าง ส่วนรายละเอียดขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ที่จะมีการจัดตั้งศูนย์การพัฒนาคุณภาพในเขตการศึกษาต่างๆ ที่เน้นชุมชนโดยให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

จำนวนอาจารย์ นักเรียน โรงเรียน

จากการสำรวจในช่วงเวลาต่างๆ ปรากฏจำนวนอาจารย์ผู้สอนภาษาเยอรมัน จำนวนนักเรียนและโรงเรียนต่างๆ ดังนี้

ตารางแสดงจำนวนอาจารย์ นักเรียน โรงเรียน¹⁶

พ.ศ.	อาจารย์	นักเรียน	โรงเรียน
2532	38	1,410	20
2534	38	2,265	23

¹⁵ เนื่องจากเดิมนั้น ระบบการศึกษาของไทยใช้ระบบนับแบบ 7-3-2 (ระดับประถมแบ่งเป็น ประถมปีที่ 1-7 มัธยมศึกษาต้น แบ่งเป็น มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (เรียกว่า ม.ศ. 1 - ม.ศ.3) และมัธยมศึกษาปลาย แบ่งเป็นมัธยมศึกษา 4-5 (เรียกว่า ม.ศ. 4 - ม.ศ. 5) และต่อมาเปลี่ยนระบบการนับ เป็น 6-3-3 (ระดับประถม แบ่งเป็น ประถมปีที่ 1-6 มัธยมศึกษาต้น แบ่งเป็น มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (เรียกว่า ม. 1 - ม. 3) และมัธยมศึกษาปลาย แบ่งเป็น 4-6 (เรียกว่า ม. 4 - ม. 6)

¹⁶ ข้อมูลจาก Saengaramuang 1992: 39; ปริศนา ธาตุโลหะ 2002: 202-203; มณีรัตน์ บุญฉิม 2542: 51; ข้อมูลปี 2547-2549 ขอขอบคุณอาจารย์ปริศนา ธาตุโลหะ

พ.ศ.	อาจารย์	นักเรียน	โรงเรียน
2544	58	3,347	41
2547	52	3,318	39
2548	54	3,744	42
2549	56	3,068	38

เมื่อดูจากสถิติจะพบว่า นับแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2544 จำนวนอาจารย์ โรงเรียน และนักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันได้เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า แต่ในปี พ.ศ. 2547 จำนวนได้ลดลงในทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนอาจารย์ผู้สอน ภาษาเยอรมัน โรงเรียนมัธยมที่มีการเรียนการสอนภาษาเยอรมันและจำนวนนักเรียนที่สนใจเรียนภาษาเยอรมันเป็นภาษาต่างประเทศเป็นวิชาหลัก (นักเรียนในแผนกวิทยาศาสตร์หรือศิลปศึกษา อาจเลือกเรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเลือก แต่เรียนในจำนวนชั่วโมงที่น้อยกว่านักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาหลัก)

ในปี พ.ศ. 2548 ปรากฏว่า จำนวนครู นักเรียน และโรงเรียนที่สอน ภาษาเยอรมันนั้นเพิ่มขึ้น แต่ในปี พ.ศ. 2549 กลับลดลงอย่างมาก เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดสอบของนักเรียนมัธยมปลายและการสอบเข้าเพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย จำนวนตัวเลขผู้เรียนที่แกว่งไปมาเช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงนโยบายและการวางแผนการศึกษาของชาติที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนและระบบการศึกษาโดยรวม ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะตระหนักถึงปัญหานี้ **กระทรวงศึกษาควรมีหน่วยงานที่เข้มแข็งในการควบคุมและกำหนดมาตรฐานการเรียนภาษาต่างประเทศให้มีเป้าหมาย มีนโยบายหรือทิศทางที่ชัดเจน ไม่ควรปล่อยไปตามกลไกตลาด และดำเนินไปอย่างไม่มีแผน**

ผลการสำรวจบุคลากรครูที่สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียน¹⁷

จากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของอาจารย์ผู้สอนภาษาเยอรมันในระดับมัธยมในงานวิจัยของมณีรัตน์ บุญฉิม (1999) โดยสอบถามจากจากอาจารย์สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศ 45 คน¹⁸ (คิดเป็นร้อยละ 85 ของอาจารย์สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยมทั้งหมดในขณะนั้น) ประเด็นที่น่าสังเกตของผู้ตอบแบบสอบถามคือ มีอาจารย์สอนภาษาเยอรมันคนเดียวเท่านั้นที่ไม่เคยผ่านประสบการณ์ในประเทศเยอรมนี นอกนั้น 44 คนเคยมีประสบการณ์การเรียน สัมมนา หรือทัศนศึกษาที่ประเทศเยอรมนีอย่างน้อย 1 ครั้ง อาจารย์สอนภาษาเยอรมัน 20 คน (จาก 45 คน) เคยอยู่ที่ประเทศเยอรมนีประมาณ 2-3 เดือน และอาจารย์ 10 คน (จาก 45 คน) เคยอยู่ที่ประเทศเยอรมนี 1-4 ปี เมื่อเทียบตัวเลขนี้กับสถิติอาจารย์ที่สอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในโรงเรียนมัธยมในประเทศไทย เช่น ฝรั่งเศสหรืออังกฤษ เราอาจกล่าวได้ว่า **อาจารย์ผู้สอนภาษาเยอรมันตามโรงเรียนมัธยมในประเทศไทยเป็นผู้ที่มีโอกาสที่ดีกว่าอาจารย์สอนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสเมื่อเทียบกับจำนวนอาจารย์ในแต่ละภาษาทั้งหมด**¹⁹ **ในการนี้ จึงต้องยกย่องชมเชยหน่วยงานของเยอรมันที่**

¹⁷ ผลการสำรวจส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาเยอรมันในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ ในบรรดาอาจารย์สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยมที่ตอบแบบสอบถามทั้ง 45 คนนี้ แบ่งเป็นวุฒิปริญญาโทสาขาวิชาภาษาเยอรมัน 1 คน วุฒิปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาเยอรมัน 28 คน อาจารย์ที่ผ่านโครงการอบรมครูภาษาต่างประเทศให้เป็นครูภาษาเยอรมัน (Umschulung) 13 คน วุฒิประกาศนียบัตรการเรียนการสอนภาษาเยอรมัน (Ausbildung) 2 คน ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตร ZMP (การสอบด้านภาษาเยอรมันในระดับกลาง ซึ่งเป็นข้อสอบมาตรฐานของสถาบันเกอเธ่) 1 คน

¹⁹ ซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนภาษานั้นๆ ทั้งในด้านการออกเสียง การใช้ภาษาให้ตรงกับสถานการณ์การสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น ที่สำคัญคือความมั่นใจในการสอนที่เกิดจากการได้สัมผัสประเทศและวัฒนธรรมของคนที่เป็นเจ้าของภาษาที่ตนสอน

เอาใจใส่ในด้านคุณภาพการสอนภาษาเยอรมันและให้การสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยมาตลอดทั้งในระดับโรงเรียนหรือในระดับมหาวิทยาลัย นั่นคือ สถาบันเกอเธ่ และองค์การ DAAD

จากผลการสำรวจสภาพปัญหาการขาดแคลนบุคลากรผู้สอนภาษาเยอรมันในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (มณีรัตน์ บุญฉิม, 2542) พบว่า สาเหตุหลักของการขาดแคลนครูสอนภาษาเยอรมันมาจากการที่อาชีพครูมีรายได้น้อย (ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 93.3) นิสิตนักศึกษาที่จบใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะเลือกทำงานในภาคเอกชนมากกว่า (ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 95.6) และสาเหตุสำคัญของปัญหาการขาดแคลนครูนั้นมาจากการออกกฎของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบรรจุข้าราชการครู โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิ์สมัครสอบต้องเคยเรียนทางวิชาชีพครูอย่างน้อย 16 หน่วยกิต ซึ่งทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านอักษรศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์วิชาเอกภาษาเยอรมัน ไม่มีสิทธิ์เป็นอาจารย์ตามกฎหมายของกระทรวงที่ออกใหม่นี้ (ความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 91.1)

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา นั้น โรงเรียนมัธยมที่มีชื่อเสียงในการสอนภาษาเยอรมันมาแต่ดั้งเดิมได้ปิดตัวลงและโรงเรียนมัธยมบางแห่งกำลังจะปิดหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาเยอรมัน สาเหตุหลักเนื่องจากการขาดแคลนอาจารย์ผู้สอนภาษาเยอรมันหรือตำแหน่งอัตราอาจารย์ในโรงเรียน เช่น โรงเรียนสายปัญญา โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม โรงเรียนมัธยมวัดมกุฎกษัตริย์ โรงเรียนสันติราษฎร์ โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย ในขณะที่เดียวกันก็มีโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เกิดขึ้นใหม่ที่เปิดสอนหลักสูตรภาษาเยอรมัน ที่เป็นโรงเรียนรัฐบาล เช่น โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยที่จังหวัดนครปฐม โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัยที่จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนพิทลุงที่จังหวัดพัทลุง ส่วนโรงเรียนเอกชน เช่น โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ เป็นต้น

สาเหตุที่จำนวนอาจารย์สอนภาษาเยอรมันและนักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันลดลงในปี พ.ศ. 2547 น่าจะเกิดจากปัจจัยหลักดังนี้คือ

ในด้านอาจารย์ผู้สอน สาเหตุหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. อาจารย์สอนภาษาเยอรมันบางท่านเกษียณอายุราชการ ทำให้ตำแหน่งอาจารย์ลดลงและไม่มีการบรรจุใหม่ ในโรงเรียนมัธยมบางแห่งอาจมีนักเรียนที่ต้องการเรียนภาษาเยอรมัน การบรรจุตำแหน่งอาจารย์สอนภาษาเยอรมันจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน

2. อาชีพอาจารย์สอนภาษาเยอรมัน (หรืออาจารย์โรงเรียน) จัดเป็นอาชีพที่ไม่ดึงดูดใจ เนื่องจากมีรายได้น้อยแต่มีภาระหน้าที่มาก รับผิดชอบประมาณ 18-24 ชั่วโมง โดยอาจต้องสอนภาษาหรือวิชาอื่นด้วยที่ไม่ใช่วิชาภาษาเยอรมัน ซึ่งยังไม่นับงานบริหารหรืองานธุรการ นอกจากนั้นจำนวนผู้เรียนในแต่ละชั้น (40-60 คน) มีมากยากต่อการควบคุมให้ได้คุณภาพตามต้องการ อีกทั้งต้องประสบปัญหาผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ ผู้ที่สำเร็จการศึกษามักไม่นิยมรับราชการเป็นครูสอนภาษาเยอรมันตามโรงเรียนต่าง ๆ แต่จะเลือกงานในภาคเอกชนมากกว่าเพราะรายได้ดีกว่าและก้าวหน้าได้เร็วกว่า

ในด้านผู้เรียน สาเหตุหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. โลกาภิวัตน์และภาษาเพื่อนบ้านของไทยที่มีความสำคัญมากขึ้นทางเศรษฐกิจ ในประเทศไทยนั้น คนไทยทุกคนเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ 1 และเรียนภาษาฝรั่งเศสหรือเยอรมันในโรงเรียนมัธยมเป็นภาษาต่างประเทศที่ 2 ส่วนภาษาญี่ปุ่นนั้นแต่เดิมอาจมีการเรียนการสอนเป็นภาษาต่างประเทศในโรงเรียนมัธยมหรืออาชีวะบางแห่ง แต่ในปัจจุบัน ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ จึงเกิดกระแสนิยมที่ว่าทุกคนควรรู้ภาษาต่างประเทศในระดับที่ใช้งานได้อย่างคล่องแคล่วอย่างน้อย 2 ภาษา ผู้คนส่วนใหญ่จึงชวนขวายเรียนภาษาอังกฤษอย่างแข็งขันจริงจึงขึ้นกว่าเดิมและเรียนภาษาต่างประเทศให้ใช้งานได้เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งภาษาเป็นอย่างน้อย ความตื่นตัวในการเรียนภาษาให้ดีขึ้นและจริงจังจะสังเกตได้ชัดเจนจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุ มีการนำเสนอข่าวสารและความบันเทิงเป็นภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ทั้งอังกฤษ จีน ญี่ปุ่น ความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านเช่นประเทศจีนและญี่ปุ่นทำให้ในปัจจุบันมีโรงเรียนมัธยมที่เปิด

สอนภาษาจีนและญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศที่สองเพิ่มมากขึ้น และภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบันก็เป็นภาษาที่นักเรียนมัธยมใช้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้หลังจากที่เรียนในโรงเรียนมัธยมมาแล้ว 3 ปี นอกเหนือไปจากภาษาเยอรมันและภาษาฝรั่งเศส เราจึงอาจกล่าวได้ว่า คนไทยส่วนใหญ่จึงหันไปสนใจภาษาเพื่อนบ้านมากกว่าภาษาทางแถบยุโรปซึ่งอยู่ไกลตัวกว่า

2. โอกาสในการประกอบอาชีพด้วยภาษาเยอรมันมีน้อยกว่าภาษาอื่น บริษัทเยอรมันส่วนใหญ่ติดต่อสื่อสารทางธุรกิจโดยใช้ภาษาอังกฤษ ทำให้จ้างงานผู้ที่มีความรู้ภาษาเยอรมันน้อย ขณะที่บริษัทญี่ปุ่นมีนโยบายรับผู้สำเร็จการศึกษาชาวไทยที่รู้ภาษาญี่ปุ่นเข้าทำงาน จึงเป็นแรงจูงใจอย่างมากสำหรับนักเรียนไทยในการเรียนภาษาญี่ปุ่น นอกจากหางานได้ง่ายกว่า ยังได้ทุนไปเรียนหรือทำวิจัยในประเทศญี่ปุ่นปีละจำนวนมากอีกด้วย

ผลการสำรวจความคิดเห็นหรือทัศนคติของอาจารย์ผู้สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียน

จากสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยม (มณีรัตน์ บุญฉิม 2542: 58-59, 65) พบประเด็นที่น่าสนใจคือ อาจารย์ส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู โดยเห็นว่า เป็นอาชีพที่มั่นคงและมีเกียรติ และยังสร้างความภาคภูมิใจเมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน นอกจากนี้ อาจารย์ยังมีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของตนในการใช้ภาษาเยอรมันให้ดียิ่งขึ้นตลอดเวลา

จากการสอบถามอาจารย์ที่สอนภาษาเยอรมันตามโรงเรียนถึงคุณสมบัติที่ดีของอาจารย์สอนภาษาเยอรมันทั้งในโรงเรียนและในมหาวิทยาลัย ผลสำรวจมีดังนี้คือ อาจารย์สอนเยอรมันในโรงเรียนส่วนใหญ่ (ผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่าร้อยละ 90) เห็นว่า อาจารย์สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนควรมี**คุณสมบัติที่สำคัญที่สุด 3 ประการเป็นอันดับแรกคือ มีความรู้ในการใช้ภาษาเยอรมัน มีความรู้เกี่ยวกับเยอรมนี และมีวิธีและเทคนิคการสอน ทั้ง 3 คุณสมบัตินี้จะต้องอยู่**

ในระดับดีและดีมาก ส่วนความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาอื่นๆ นั้นอยู่ในระดับปานกลางถึงดีก็ใช้ได้แล้ว เช่น ความรู้ด้านภาษาศาสตร์/วรรณคดี ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง ความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนี

อาจารย์ตามโรงเรียนเห็นว่า อาจารย์สอนภาษาเยอรมันในมหาวิทยาลัยควรมีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. อาจารย์สอนภาษาเยอรมันในมหาวิทยาลัยสอนในระดับสูงกว่าโรงเรียน จึงต้องมีคุณสมบัติในระดับดีมากในทุกด้านต่อไปนี้เป็นอันดับแรกคือ
ความรู้ด้านการใช้ภาษาเยอรมัน
ความรู้ด้านภาษาศาสตร์/วรรณคดี
ความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนี
ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคมการเมือง
2. คุณสมบัติรองลงมาของอาจารย์มหาวิทยาลัย มี 2 อย่างคือ มีวิธีและเทคนิคการสอน

คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดที่จะต้องมีความมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัยก็คือ จะต้องมีความกระตือรือร้นในการสอน

ตามความเห็นของอาจารย์สอนเยอรมันในโรงเรียน อาจารย์ในโรงเรียนควรมีประสบการณ์ในประเทศเยอรมนีอย่างน้อย 1 ปี และอาจารย์ในมหาวิทยาลัยควรมีประสบการณ์ในประเทศเยอรมนีอย่างน้อย 2-3 ปี

ผลการสำรวจความคาดหวังและทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2542 มีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังและทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนภาษาเยอรมันโดยการสอบถามนักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันทั้งชายและหญิงจำนวน 533 คน ในระดับชั้น ม.4 ม.5 และ ม.6 ในโรงเรียน 10 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 14-20 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-17 ปี (วลี เทียรบุญเลิศรัตน์ / พรสวาท ชาญบัณฑิตพันธ์ 2542)

ผลการสำรวจความคาดหวังของนักเรียนมัธยมที่เรียนภาษาเยอรมัน มีดังนี้คือ

ในส่วนของความคาดหวังเกี่ยวกับตัวภาษา

ภาษาเยอรมันเป็นภาษาที่น่าสนใจมากตามที่คาดหวังไว้แต่เป็นภาษายาก ภาษาเยอรมันช่วยให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพได้กว้างขึ้น เช่น เป็นครู สิ่งที่ตรงกับความคาดหวังของนักเรียนอีกก็คือ ผู้ที่จะเรียนภาษาเยอรมันควรมีความรู้ภาษาอังกฤษดี และสิ่งที่ไม่ตรงกับความคาดหวังคือ นักเรียนไม่สามารถนำภาษาเยอรมันไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังคาดหวัง

ในส่วนของความคาดหวังเกี่ยวกับครูผู้สอน

1. สิ่งที่ไม่ตรงตามความคาดหวังของนักเรียนมัธยมคือ การเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมยังขาดครูชาวเยอรมันเจ้าของภาษา (native speaker) ในการสอนทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน
2. สิ่งที่ตรงตามคาดหวังนักเรียนคือ ครูผู้สอนชาวไทยสามารถพูดภาษาเยอรมันได้ดี (94.2%) มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเยอรมนีเป็นอย่างดี (88.7%) เคยไปประเทศเยอรมนีมาแล้ว (88.4%) สอนดี เข้าใจง่าย สอนสนุก (85.7%) ใจดี เป็นกันเองและไม่เข้มงวดกับนักเรียน (84.6%) โดยสรุปคือ ครูไทยที่สอนภาษาเยอรมันมีความรู้ความสามารถในด้านภาษาเยอรมันดีตามความคาดหวังของนักเรียน

ในส่วนของความคาดหวังเกี่ยวกับโรงเรียน

นักเรียนคาดหวังจากโรงเรียนให้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนในวิชาภาษาเยอรมันอยู่เสมอ ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้เป็นไปดังคาด

ผลการสำรวจทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาเยอรมัน คือ

นักเรียนส่วนใหญ่ (ม. 4 ม. 5 และม. 6) มีทัศนคติค่อนข้างดีต่อการเรียนวิชาภาษาเยอรมัน ตามลำดับคือ

“เรียนภาษาเยอรมันแล้วมีโอกาสใช้ความรู้สอบเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้”

“การเรียนภาษาเยอรมันช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น”

รองลงมา คือ

“ถึงแม้ภาษาเยอรมันยากและซับซ้อนแต่ก็อยากเรียน”

“ภาษาเยอรมันถึงแม้จะเรียนไม่สนุกแต่ก็ได้ประโยชน์”

โดยสรุปแล้ว นักเรียนที่เรียนภาษาเยอรมันในระดับมัธยมศึกษาในกลุ่มที่สำรวจไม่รู้สึกรอคอยกับการเรียนภาษาเยอรมัน

การพัฒนาสื่อการสอนในระดับโรงเรียน

แบบเรียน *Viel Spaß mit Deutsch* มีแนวคิดที่ก้าวล้ำนำสมัยถึงแม้จะมีมานานกว่า 15 ปีแล้ว กล่าวคือ ใช้แนวคิดเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในแง่มุมต่อไปนี้คือ

1. วัตถุประสงค์มุ่งเน้นความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนมากกว่า เน้นการท่องจำแต่ไวยากรณ์เยอรมันเท่านั้น (แบบเรียนภาษาเยอรมันชุดนี้เข้าใจจุดอ่อนของเด็กไทยเป็นอย่างดีที่มักนิยมเรียนไวยากรณ์)
2. คัดสรรเรื่องและเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็กไทย คือ เหมาะกับอายุและความสนใจของผู้เรียน โดยมีการทำแบบสอบถามความสนใจผู้เรียนในหัวข้อต่างๆ
3. เน้นการสื่อสารในสถานการณ์ใกล้ตัวผู้เรียน สถานการณ์ที่เด็กไทยในสภาพแวดล้อมไทยที่มีโอกาสได้ใช้ภาษาเยอรมันสื่อสารกับเจ้าของภาษา
4. เน้นบทบาทผู้เรียนในฐานะคนไทย กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนชาวไทยได้สื่อสารเป็นภาษาเยอรมันเพื่อเล่าเกี่ยวกับประเทศไทยและวัฒนธรรมไทยที่สำคัญให้กับชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาเยอรมัน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศัพท์หรือสำนวนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยเพื่อใช้ในการสื่อสารได้ เป็นการเน้นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไปในเวลาเดียวกัน และกระตุ้นเตือนให้กลับมามองตนเองโดยการเปรียบเทียบ

กับสภาพของตนเองและสังคมวัฒนธรรมไทยว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพราะเหตุใด ทำให้เข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติและเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองได้ดีขึ้น

จากการปฏิรูปการศึกษาทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงแบบเรียนโดยนำแบบเรียนจากเยอรมันรุ่นใหม่ เช่น *Ping Pong*, *Delphin* หรือ *Genial* มาทดลองใช้สอนในโรงเรียนแทนหนังสือแบบเรียน *Viel Spaß mit Deutsch* ซึ่งอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีการปรับปรุงให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

2.2 การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในระดับมหาวิทยาลัย

โครงสร้างหลักสูตร

ในปัจจุบัน สาขาวิชาภาษาเยอรมันและภาควิชาภาษาเยอรมันตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศไทยทั้งที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนเปิดสอนวิชาภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก-โท มีทั้งสิ้น 10 แห่ง ที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย²⁰ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน ได้แก่ มหาวิทยาลัยพายัพ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยมหิดลยังเปิดสอนวิชาภาษาเยอรมันเป็นวิชาเลือกในคณะวิทยาศาสตร์

การเปิดหลักสูตรภาษาเยอรมันในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในปัจจุบัน ยึดตามประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2542 โดยมีโครงสร้างหลักสูตรหลักที่มีจำนวนหน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 120 หน่วยกิต และแบ่งเป็น 3 หมวดใหญ่ๆ ดังนี้ คือ

²⁰ เปิดสอนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก-โทสำหรับนิสิตคณะอักษรศาสตร์และคณะครุศาสตร์

1. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	ไม่ต่ำกว่า 30 หน่วยกิต
2. หมวดวิชาเฉพาะ	ไม่ต่ำกว่า 84 หน่วยกิต
3. หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่ต่ำกว่า 6 หน่วยกิต

สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายของการผลิตบัณฑิตของตนและมีจุดเน้นที่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละสถาบันโดยให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าวข้างต้น และแต่ละสถาบันจะมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างการจัดหลักสูตรของวิชาภาษาเยอรมันของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 คือ

หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2546 หน่วยกิตตลอดหลักสูตร 147 หน่วยกิต มีองค์ประกอบดังนี้

หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30 หน่วยกิต
หมวดวิชาเฉพาะ	111 หน่วยกิต
แบ่งเป็นวิชาพื้นฐานอักษรศาสตร์	40 หน่วยกิต
วิชาเฉพาะสาขา	71 หน่วยกิต
(เป็นวิชาเฉพาะสำหรับเอกเยอรมัน	51 หน่วยกิต)
หมวดวิชาเลือกเสรี	6 หน่วยกิต

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรและหน่วยกิตรวมสำหรับวิชาเฉพาะในระดับปริญญาตรีของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะไม่เท่ากัน อีกทั้งข้อกำหนดรายวิชาบังคับเอก-โทหรือรายวิชาเลือกเฉพาะส่วนของวิชาภาษาเยอรมันก็แตกต่างกันไปด้วย

ลักษณะร่วมของทุกสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก-โท คือ รายวิชาภาษาเยอรมันที่เปิดในหลักสูตร จะมาจากหมวดรายวิชาหลักๆ 5 หมวด ดังนี้ (Saengaramruang 1995: 281)

1. หมวดรายวิชาทักษะภาษา เป็นรายวิชาที่เน้นการเสริมสร้างทักษะภาษา เช่น เน้นทักษะการอ่าน ฟัง พูด หรือเขียน ทักษะเหล่านี้อาจมีการแยกฝึกในแต่ละรายวิชาหรืออาจบูรณาการรวมอยู่ในรายวิชาเดียวกัน หรือมีการฝึกเป็นคู่ๆ

รายวิชาทักษะจะปรากฏอยู่ในหลักสูตรของทุกสถาบันอุดมศึกษาที่มีการเรียนการสอนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก-โท เนื่องจากทักษะภาษาเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการเรียนวิชาเนื้อหาและการวิจัยค้นคว้าในระดับสูง อีกทั้งเป็นทักษะพื้นฐานที่ใช้ในการสื่อสารกับชาวเยอรมันหรือใช้ในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาษาเยอรมันในอนาคต จึงมักจะเป็นรายวิชาที่บรรจุไว้ในระดับต้นของหลักสูตรปริญญาตรีใน 2 ปีแรกคือ ในชั้นปีที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นการฝึกทักษะการใช้ภาษาต่อจากการมีความรู้ทางไวยากรณ์ที่นิสิตนักศึกษาได้เรียนมาแล้ว 3 ปีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาจมีการเพิ่มเติมความรู้ด้านไวยากรณ์ที่ลึกซึ้งไปจากเดิม

2. รายวิชาความรู้เกี่ยวกับประเทศเยอรมนี เช่น รายวิชาอารยธรรมเยอรมัน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศเยอรมนีในปัจจุบัน ความรู้เกี่ยวกับประเทศที่ใช้ภาษาเยอรมันในยุโรป เป็นต้น รายวิชาความรู้เกี่ยวกับเยอรมันเหล่านี้มาจากความคิดพื้นฐานที่ว่า ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมของคนในชาตินั้น การมีความรู้เกี่ยวกับประเทศเจ้าของภาษาต่างประเทศจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมและความคิดความอ่านของคนชาตินั้นได้มากขึ้น เป็นประโยชน์ในการคบหาสมาคม การติดต่อการค้าและการทำธุรกิจ การประสานความสัมพันธ์ในระดับชาติ และโดยทั่วไปนั้น การเข้าใจวัฒนธรรมของชนชาติอื่นทำให้มนุษย์ในโลกอยู่ด้วยกันได้อย่างสันติสุข ประเด็นสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรมของคนชาตินั้นคือ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง การเรียนภาษาต่างประเทศจึงเป็นการทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดี เกิดโลกทัศน์ที่กว้างไกล รู้จักแยกแยะ รู้จักใช้เหตุผล รู้จักมองภาพรวม มีความเป็นกลางและรักสันติ เป็นการสนองวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาคือ การสร้างเจตคติที่ดี มีสำนึกต่อสังคม ประเทศชาติ และมองเห็นว่า คนทั้งโลกไม่ว่าชาติใดล้วนเป็นพี่น้องร่วมโลกเดียวกัน

3. รายวิชาวรรณคดีหรือประวัติวรรณคดี เป็นหนึ่งในรายวิชาหลักของวิชา Germanistik ของเยอรมัน เป็นวิชาเนื้อหาว่าด้วยวรรณกรรมเยอรมันประเภทต่าง ๆ คือ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง และบทละคร ประวัติวรรณคดีเยอรมันในแต่ละยุค การวิเคราะห์และตีความวรรณคดี วรรณกรรมเยอรมันที่เขียนโดยนักประพันธ์ใน

กลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาเยอรมัน เช่น ประเทศออสเตรียหรือสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น วรรณคดีเยอรมันที่สอนในระดับอุดมศึกษาอาจเป็นปริทัศน์วรรณคดีเยอรมัน การเรียนเฉพาะเจาะจงงานประพันธ์ชิ้นเอกของนักเขียนเยอรมัน อาจคัดสรรเฉพาะยุคสมัยหรือนักประพันธ์เอกของเยอรมันคนใดคนหนึ่ง นอกจากการให้ความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์วรรณคดีแล้ว ยังอาจเป็นการปูพื้นความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์และตีความวรรณคดีเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีในการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป การศึกษาวรรณคดีนั้นเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาในสายมนุษยศาสตร์ นอกจากจะให้เข้าถึงความงามของภาษาแล้ว ยังเป็นการเรียนรู้ชีวิต รู้จักโลกผ่านวรรณกรรมของชาติต่าง ๆ ในปัจจุบัน นิสิตนักศึกษา มักไม่นิยมการเรียนวรรณคดี เพราะอาจเห็นว่านำไปใช้ในการประกอบอาชีพไม่ได้

4. รายวิชาภาษาศาสตร์ เช่น รายวิชาว่าด้วยโครงสร้างภาษา ไวยากรณ์ต่าง ๆ ภาษาเยอรมันในปัจจุบัน ภาษาเยอรมันในสื่อสิ่งพิมพ์ ภาษาศาสตร์เยอรมัน ภาษาศาสตร์ตัวบท เป็นต้น เป็นการปูพื้นฐานเพื่อการศึกษาภาษาเยอรมันในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ ทำให้รู้จักวิเคราะห์และวิจัยด้านภาษา รู้จักเปรียบเทียบและเปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันและภาษาไทย

5. หมวดรายวิชาที่ปูทางเพื่อประกอบอาชีพ เช่น ภาษาเยอรมันเพื่อการท่องเที่ยว (Deutsch für Tourismus) ภาษาเยอรมันเพื่อธุรกิจ (Wirtschaftsdeutsch) การแปลเยอรมัน ทั้งจากเยอรมันเป็นไทยและจากไทยเป็นเยอรมัน วิชาเหล่านี้เป็นเพียงการปูพื้นฐานภาษาที่ใช้ในวิชาชีพ ไม่ได้เป็นรายวิชาเพื่อสร้างมัคคุเทศก์อาชีพหรือนักแปลอาชีพ ในปัจจุบัน รายวิชาที่มุ่งเน้นอาชีพนี้มีหลายหลากมากขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่สอนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก-โท แต่เดิมมาจะมีการเปิดเพียงวิชาการแปล (ซึ่งมีมาตั้งแต่หลักสูตรแรกในปี พ.ศ. 2500) ในปัจจุบัน อาจเปิดรายวิชาแปลมากกว่าหนึ่งรายวิชาในแต่ละสถาบัน รายวิชาเน้นอาชีพเหล่านี้เป็นที่นิยมในปัจจุบันมาก เนื่องจากนิสิตนักศึกษาสนใจรายวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที หลังจากสำเร็จการศึกษา มุ่งความรู้หรือทักษะที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ทันที มากกว่าที่จะต้องมาปรับใช้เองในภายหลัง ต้องการสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า

การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในปัจจุบันขยายวงกว้างขึ้นกว่าเดิมมาก ไม่ได้จำกัดเพียงนิสิตอักษรศาสตร์ ครุศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์เหมือนดังในอดีตเท่านั้น นิสิตคณะรัฐศาสตร์ บัญชี วิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์ ก็ลงเรียนตามความสนใจได้ ดังจะดูได้จากรายวิชาภาษาเยอรมันที่สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดให้ต่างคณะ คือ

1. เปิดรายวิชาภาษาเยอรมันสำหรับผู้เริ่มเรียน 1-4 รวม 4 รายวิชาๆ ละ 2 หน่วยกิต ให้นิสิตทั้งในคณะและนอกคณะที่ไม่มีพื้นความรู้ภาษาเยอรมัน
2. เปิดรายวิชาภาษาเยอรมันสำหรับรัฐศาสตร์ 1-3 รวม 3 รายวิชาๆ ละ 3 หน่วยกิต ให้นิสิตคณะรัฐศาสตร์ที่มีพื้นความรู้ภาษาเยอรมันจากโรงเรียนเป็นเวลา 3 ปี (ตามความต้องการของคณะรัฐศาสตร์)
3. เปิดรายวิชาภาษาเยอรมันสำหรับนิสิตดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ 1 หน่วยกิต (ตามความต้องการของคณะศิลปกรรมศาสตร์)
4. เปิดสอนรายวิชาวรรณกรรมเด็กและเยาวชน 3 หน่วยกิต ให้นักนิสิตที่ลงเรียนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ ที่ไม่มีพื้นความรู้ภาษาเยอรมัน (สอนเป็นภาษาไทย)
5. เปิดรายวิชาพื้นฐานภาษาเยอรมัน 1 และ 2 รวม 2 รายวิชาๆ ละ 3 หน่วยกิต ให้นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (หลักสูตรนานาชาติ) ที่ไม่มีพื้นความรู้ภาษาเยอรมัน
6. เปิดสอนรายวิชาภาษาเยอรมันเพื่อการสื่อสาร สำหรับการศึกษากว้างไปสายมนุษยศาสตร์และภาษาต่างประเทศ
7. ในปีการศึกษา 2550 จะเปิดรายวิชาพื้นฐานภาษาเยอรมัน รวม 2 รายวิชาๆ ละ 3 หน่วยกิต ให้นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมยานยนต์และการผลิต

(หลักสูตรนานาชาติ) และหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมนาโน (หลักสูตรนานาชาติ)

เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ในระยะเกือบ 50 ปีที่ผ่านมาการเรียนการสอนภาษาเยอรมันได้ขยายตัวอย่างมากเมื่อเทียบกับการเปิดหลักสูตรภาษาเยอรมันครั้งแรกในปี พ.ศ. 2500 ส่วนใหญ่จะเป็นการเปิดสอนภาษาเยอรมันตามความต้องการของต่างคณะ ประเด็นที่น่าสนใจคือ รายวิชาที่เปิดใหม่ในระยะหลังจะเน้นภาษาเยอรมันเฉพาะทางหรือเฉพาะกลุ่ม เช่น ในสายรัฐศาสตร์ หรือเป็นการเปิดสอนภาษาเยอรมันที่ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการสื่อสารและปูพื้นความรู้ภาษาเยอรมันในการศึกษาต่อในวิชาชีพอื่น เช่น เพื่อศึกษาต่อในสาขาวิศวกรรมศาสตร์หรือเทคโนโลยีในประเทศเยอรมนีซึ่งมีชื่อเสียงในด้านนี้ เป็นต้น **เราจะเห็นได้ว่า การสอนภาษาเยอรมันในระยะหลังไม่ได้เน้นเพียงเพื่อให้ผู้เรียนรู้หรือฝึกไวยากรณ์เยอรมันเท่านั้นดังเช่นที่เป็นในอดีต และที่สำคัญ การศึกษาด้านภาษาศาสตร์หรือวรรณคดีเยอรมันอย่างลึกซึ้งในปัจจุบันไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแล้ว ในส่วนของวรรณคดีนั้นผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้เรียนที่ไม่มีความรู้ภาษาเยอรมันต้องการในระดับที่เป็นปริทัศน์วรรณคดีเยอรมัน กล่าวคือ เพื่อเป็นพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีเยอรมันเท่านั้น การศึกษาวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเรียนภาษาเยอรมันเป็นสิ่งที่หลายฝ่ายตระหนักถึงและขอให้มีการเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมเยอรมันในการเรียนภาษาเยอรมันในระดับต้นเพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ด้านวัฒนธรรมไปพร้อมกับการเรียนภาษา จะได้สามารถปรับตัวได้ในวัฒนธรรมเยอรมันถ้าต้องไปศึกษาต่อในประเทศเยอรมนีหรือในยุโรปที่ต้องใช้ภาษาเยอรมัน เช่น ประเทศสวิตเซอร์แลนด์หรือออสเตรีย**

หลักสูตรภาษาเยอรมันของไทยกับหลักสูตร Germanistik ของเยอรมัน
Germanistik เป็นคำที่ใช้เรียกศาสตร์ที่ว่าด้วยภาษาและวรรณคดีเยอรมัน เป็นหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาในประเทศเยอรมนี ผู้ที่เรียน Germanistik อาจเน้นหนักในสาขาภาษาศาสตร์ (Linguistik) หรือสาขาวรรณคดีเยอรมัน (Literaturwissenschaft) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างก็ได้ และยังคงต้องลงรายวิชาต่างสาขาอื่นๆ อีกด้วย

เช่น วิชาในด้านครุศาสตร์ ปรักษญา เป็นต้น เมื่อเทียบกับของไทยแล้ว เป็นการเรียนควรวรรวมปริญญาตรีและโทเข้าด้วยกัน²¹

หลักสูตรภาษาเยอรมันในระดับอุดมศึกษาของไทยมีลักษณะแตกต่างจากหลักสูตร Germanistik ในประเทศเยอรมนี เนื่องจากในประเทศเยอรมนีในอดีตยังไม่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี การวางหลักสูตรภาษาเยอรมันเริ่มแรกในประเทศไทยนั้นเริ่มที่หลักสูตรปริญญาตรี ผู้วางหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ชาวเยอรมันที่มาประจำและสอนที่คณะอักษรศาสตร์ ได้เล็งเห็นว่านิสิตยังขาดความรู้และทักษะภาษาเยอรมันจึงกำหนดให้มีวิชาที่เสริมทักษะภาษาและความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศเยอรมนีเป็นจำนวนมากในหลักสูตรปริญญาตรีระดับต้น (ในปีที่ 1-2) และเพิ่มวิชาประวัติศาสตร์และวรรณคดีรวมทั้งทักษะการแปลในหลักสูตรปริญญาตรีระดับสูง (ในปีที่ 3-4) ผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาภาษาเยอรมันในระดับปริญญาตรีของไทยจะต้องศึกษาภาษาและวรรณคดีเยอรมันให้ลึกซึ้งต่อไปในระดับปริญญาโท การศึกษาเกี่ยวกับด้านภาษาและวรรณคดีนอกประเทศเยอรมนีนั้น นักวิชาการเยอรมันมักเรียกกันว่า Auslandsgermanistik ซึ่งโดยทั่วไปมักจะใช้คำว่า Deutsch als Fremdsprache คือ การศึกษาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า Germanistik แบบดั้งเดิม เป็นการมองจากมุมมองที่ต่างกัน สาย Germanistik มุ่งศึกษาภาษาและวรรณคดีเยอรมันโดยเฉพาะ แต่ Deutsch als Fremdsprache เป็นมุมมองไปในด้านผู้เรียนภาษาเยอรมันและผู้ใช้ภาษาเยอรมันที่เป็นชาวต่างชาติ โดยศึกษาประเด็นหลักๆ ดังนี้

1. การเรียนการสอนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ วิธีการสอนและสื่อการสอนภาษาเยอรมันสำหรับชาวต่างประเทศ การ

²¹ เดิมในประเทศเยอรมนี หลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปลายแล้ว มีเพียงการศึกษาหลักสูตร 5 ปีเพื่อสำเร็จปริญญาโทเท่านั้น ไม่มีหลักสูตรปริญญาตรีเช่นในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา ต่อมาได้ปรับปรุงให้มีหลักสูตรปริญญาตรีเพื่อความสะดวกในการเทียบหลักสูตรกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

พิจารณาปัจจัยต่างๆ ภายนอกที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็น ภาษาอังกฤษของผู้เรียน พฤติกรรมหรือความเคยชินในการเรียนภาษา ที่แตกต่างกันไปแล้วแต่วัฒนธรรม ปัญหาในการเรียนภาษาเยอรมัน อันเนื่องมาจากภาษาแม่หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของ กลุ่มผู้เรียนนั้น การวางหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรการเรียน ภาษาเยอรมันในระดับต่างๆ ให้เหมาะกับกลุ่มผู้เรียนในประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ

2. การค้นคว้าวิจัยภาษาเยอรมันและผลิตตำราโดยคำนึงถึงปัจจัยที่จะ นำไปใช้สอนภาษาเยอรมันสำหรับชาวต่างประเทศ เพื่อให้การเรียน การสอนไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษาในโรงเรียนหรือการศึกษาด้วย ตนเองเกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ ใช้เวลาน้อยแต่ได้ผลสูง เช่น โดย การเปรียบเทียบกับภาษาแม่ของผู้เรียน หรือโดยการใช้ ลักษณะเฉพาะในการเรียนภาษาของผู้เรียนให้เป็นประโยชน์ในการ เรียนภาษาเยอรมัน เป็นต้น

การพัฒนาหลักสูตรภาษาเยอรมันในระดับอุดมศึกษาและการพัฒนานิสิต

ถ้าเราพิจารณาหลักสูตรการสอนภาษาเยอรมันในระดับอุดมศึกษา นับตั้งแต่มีการเปิดหลักสูตรแรกในปี พ.ศ. 2500 ของสาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบันที่มีการขยายหลักสูตรสาขาวิชา ภาษาเยอรมันในสถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวข้างต้น และแต่ละมหาวิทยาลัยก็มีการ พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะ จะเห็นพัฒนาการที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ

มีการพัฒนาหลักสูตรจากหลักสูตรสาขาวิชาภาษาเยอรมันในระดับปริญญา ตริ เป็นระดับปริญญาโท โดยมีการเปิดหลักสูตรปริญญาโทสาขาภาษาเยอรมันที่ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรกในปีการศึกษา 2517 เป็น หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต และต่อมามหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดหลักสูตร ปริญญาโทเป็นแห่งที่ 2 สาขาวิชาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศใน ปี พ.ศ. 2542 เป็นหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เน้นการสอนทั้งภาคทฤษฎีและ

ปฏิบัติ และในปี พ.ศ. 2549 ได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาเอกที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในส่วนของสาขาวิชาแปลและล่ามภาษาเยอรมันนั้น มีการพัฒนาหลักสูตรแปลและล่ามในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (O'charoen 1998: 71-75) ซึ่งเป็นโครงการร่วมของ 4 สาขาวิชาในคณะอักษรศาสตร์คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส และภาษาญี่ปุ่น หลักสูตรแปลและล่ามหลักสูตรแรกที่เปิดสอนในภาคปลาย ปีการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ได้แก่ หลักสูตรแปลสาขาภาษาอังกฤษ และต่อมาจึงเปิดหลักสูตรแปลสาขาฝรั่งเศส ในส่วนของสาขาวิชาแปลและล่ามภาษาเยอรมันยังต้องรอความพร้อมด้านบุคลากร ในปีการศึกษา 2550 เปิดหลักสูตรล่าม

ในปัจจุบัน สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาวิชา ในหลักสูตรที่ทันสมัยยิ่งขึ้น เอื้อประโยชน์ให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้ที่ เรียนมาไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ให้นิสิตนักศึกษาสามารถค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นโดยการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ ส่งเสริมปัจจัยด้านสื่อการสอนและ โสตทัศนูปกรณ์ให้เพิ่มมากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ตและโทรทัศน์ดาวเทียม จัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรนอกชั้นเรียน เช่น การจัดค่ายภาษา (Sprachcamp) ในต่างจังหวัดเพื่อ ช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนภาษาในห้องเรียน ช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้ ค้นเคยรู้จักกันข้ามชั้นปี เพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตทั้งชาวไทยและ ชาวเยอรมัน จัดงานหรือเทศกาลต่าง ๆ ให้นิสิตนักศึกษาได้แสดงความสามารถของ ตนในการใช้ภาษาเยอรมัน ไม่ว่าจะเป็นการร้องเพลง การแสดงละครเวที การส่งนิสิต นักศึกษาเข้าร่วมการแข่งขันตอบปัญหาชิงรางวัลของสมาคมครูหรือของ สถาบันเกอเธ่ การส่งนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมการประกวดการแต่งเรียงความเป็น ภาษาเยอรมันของสมาคมไทย-เยอรมัน การจัดฉายภาพยนตร์เยอรมัน และการอ่าน กลอนเยอรมัน เป็นต้น

ในปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรภาษาเยอรมันและการพัฒนาการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษานั้น จะควบคู่ไปกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา โดยทำได้ใน หลายลักษณะ ตัวอย่างเช่น

1. การติดต่อกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศเยอรมนีในรูปแบบของสัญญาความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศเยอรมนี (Partnerschaft) เช่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสัญญาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย Kassel มหาวิทยาลัย Siegen มหาวิทยาลัย Heidelberg ทำให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวรรณคดีเยอรมันจากมหาวิทยาลัย Siegen มาบรรยายพิเศษเป็นเวลาหนึ่งเดือนที่คณะอักษรศาสตร์ ทำให้นิสิตจากคณะอักษรศาสตร์ได้รับทุนไปศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ของตนและเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย Siegen เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา ภาควิชาภาษาเยอรมัน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีสัญญาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย Hamburg และมหาวิทยาลัย Technische Hochschule München ทำให้มีการแลกเปลี่ยนอาจารย์จากไทยไปประจำที่มหาวิทยาลัยในเยอรมัน หรือมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีสัญญาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย Leipzig ในประเทศเยอรมนี เป็นต้น
2. การติดต่อกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ในประเทศเยอรมนีให้นิสิตได้ไปฝึกงานในประเทศเยอรมนี เช่น ติดต่อขอทุนจากสมาคมเยอรมัน-ไทยประจำกรุงบอนน์ให้นิสิตไปฝึกงานในองค์การ DAAD ที่กรุงบอนน์ ติดต่อให้นิสิตได้ไปฝึกงานในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ที่มหาวิทยาลัย Münster เป็นต้น
3. ความร่วมมือกับหน่วยงานหรือเครือข่ายในต่างประเทศ เช่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายของ IQN ซึ่งเป็นเครือข่ายด้านภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยมีศูนย์กลางเครือข่ายที่มหาวิทยาลัย Kassel ซึ่งมีการจัดการประชุมและเสนอผลงานวิจัยใหม่ๆ ในสายงานที่เกี่ยวข้องกับ

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร การสร้างสื่อการสอน การอบรม
อาจารย์ในสายงาน

4. การติดต่อให้นักศึกษาเยอรมันจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ใน
ประเทศเยอรมนีที่มีหลักสูตรภาษาเยอรมันในฐานะ
ภาษาต่างประเทศมาฝึกสอนในสถาบันการศึกษาในไทยซึ่งเป็นการ
เอื้อประโยชน์ 2 ทาง คือ เปิดโอกาสให้นักศึกษาชาวเยอรมันมา
ฝึกสอนหรือช่วยสอนภาษาเยอรมันในสาขาวิชาภาษาเยอรมันของ
ไทยและได้ประกาศนียบัตรการฝึกงาน ทำให้นักศึกษาเยอรมันที่
ต้องการประกอบอาชีพเป็นอาจารย์สอนภาษาเยอรมันแก่
ชาวต่างชาติได้รู้ปัญหาของชาวต่างชาติที่เรียนภาษาเยอรมันและ
เปิดโอกาสให้รู้จักวัฒนธรรมไทยดีขึ้น ที่สำคัญคือ เปิดโอกาสให้
นิสิตนักศึกษาไทยได้มีโอกาสฝึกภาษากับเจ้าของภาษาและรู้จัก
ชาวเยอรมันดีขึ้น
5. การส่งเสริมการใช้ภาษาเยอรมันของนิสิตศึกษานอกห้องเรียน
ในสถานการณ์จริงเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยให้นิสิตนักศึกษา
เรียนรู้การทำงานในชีวิตจริงและได้ใช้ภาษาเยอรมันไปพร้อมกัน
โอกาสที่จะใช้ภาษาเยอรมันในประเทศไทยนอกห้องเรียนของนิสิต
นักศึกษาไทยจะมีมากขึ้น เนื่องจากเป็นที่ต้องการของตลาด บริษัท
หรือหน่วยงานที่ต้องการนิสิตนักศึกษาไทยที่รู้ภาษาเยอรมันมีมาก
เช่น ต้องการนิสิตนักศึกษาเป็นล่ามหรือเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลแก่
ชาวต่างประเทศที่มาชมงานนิทรรศการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย
ต้องการนิสิตเป็นล่ามหรือช่วยแปลในการเจรจาของบริษัทเยอรมัน
และบริษัทไทย เป็นล่ามในการแนะนำผลิตภัณฑ์เยอรมันแก่ลูกค้า
ชาวไทยหรือในการทำงานกับคณะละครบัลเลต์เยอรมัน เป็นต้น ถ้า
อาจารย์หรือสถาบันการศึกษาเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้ร่วมทำ
โดยมีอาจารย์เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและฝึกฝน จะเป็น

ประโยชน์แก่นักศึกษามาก ทำให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจ และเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาเยอรมันในประเทศไทย นอกจากนี้สิตจะได้ฝึกใช้ภาษาเยอรมันและค้นคว้าเพิ่มเติมในส่วนที่จำเป็นต้องใช้งานแล้ว ยังทำให้ได้ทราบความต้องการของตลาด ได้ประสบการณ์การทำงาน ทั้งยังได้คำตอบแทนอีกด้วย ในอีกแง่หนึ่ง ก็เป็นการสนองความต้องการของตลาด สิ่งที่สำคัญคือ เป็นการเสริมคุณภาพบัณฑิตสาขาวิชาภาษาเยอรมันที่จะสำเร็จการศึกษา ออกไปทำงานในชีวิตจริงได้เป็นอย่างดี

และในปัจจุบัน การเรียนการสอนภาษาเยอรมันไม่ได้จำกัดเฉพาะในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัยหรือที่สถาบันเกอเธ่เท่านั้น แต่เรายังสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากสื่ออื่น เช่น

1. Internet ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน โดยต้องรู้ว่าใน ส่วนของภาษา วรรณคดี การสอนภาษาเยอรมันและวัฒนธรรมเยอรมัน ต้องเข้าทาง Links (Kaewwipat 2001: 137-139) ได้ เช่น www.goethe.de ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาเยอรมันได้เป็นอย่างดี เป็นต้น
2. รายการวิทยุศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งออกอากาศรายการ สอนภาษาเยอรมันมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 ที่คลื่นความถี่ FM 92 MHz หรือ AM 1161 KHz ทุกเช้าวันอังคาร เวลา 7.30-8.00 น. และ 18.30-19.00 น.

สถาบันอุดมศึกษาที่มีการผลิตบุคลากรครูสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทย

สถาบันหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอบรม อาจารย์สอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยในระดับอุดมศึกษาซึ่งผลิตบัณฑิตเพื่อเป็น อาจารย์สอนภาษาเยอรมัน ได้แก่

1. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแห่งแรกที่มีหลักสูตรการผลิตบัณฑิตครุศาสตร์เพื่อเป็นอาจารย์สอนภาษาเยอรมัน²² โดยเรียนวิชาบังคับภาษาเยอรมันร่วมกับนิสิตคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน 2 ปีแรกของหลักสูตร มีการศึกษาวิชาครุศาสตร์ทั่วไปและการเรียนการสอนภาษาเยอรมันโดยเฉพาะ มีการฝึกสอนตามโรงเรียน นิสิตจะเรียนวิชาภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอกคู่กับวิชาเอกอีกวิชาหนึ่ง

ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา จากการขาดแคลนครูสอนภาษาเยอรมันจึงทำให้คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดโครงการพิเศษที่เรียกกันว่าโครงการครูทายาท เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 (จนถึงปัจจุบัน) เปิดรับนักเรียนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6²³ ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมและคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาเยอรมัน ไม่ต่ำกว่า 3.00 เพื่อเข้าศึกษาในสาขามัธยมศึกษาวิชาเอกภาษาเยอรมัน โดยรับปีละ 5 คน ผู้สมัครยังต้องผ่านการสอบรายวิชาต่างๆ ตามที่กำหนดไว้และผู้ผ่านการสอบจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขคือ มีความมุ่งมั่นที่จะประกอบวิชาชีพครู ผู้เข้าศึกษาตามโครงการจะได้รับทุนเรียนภาษาเยอรมันที่สถาบันเกอเธ่จนจบหลักสูตร ZDAF (Zertifikat Deutsch als Fremdsprache) หรือ ZD (Zertifikat Deutsch) และผู้ที่สำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพครูจะได้รับการพิจารณาจากสถาบันเกอเธ่ให้ได้รับทุนฝึกอบรมในประเทศเยอรมนี

โครงการนี้จึงทำให้เห็นความพยายามของคณะครุศาสตร์และสถาบันเกอเธ่ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

²² ในระยะแรกของการก่อตั้งมหาวิทยาลัย นิสิตคณะครุศาสตร์จะเรียนวิชาภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอกตามหลักสูตรที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (ชื่อเรียกคณะอักษรศาสตร์ในสมัยนั้น) จัดให้สำหรับนิสิตคณะครุศาสตร์ที่ต้องการเรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเอก คือประมาณ 3-4 ปี ดูเพิ่มเติมที่ Festschrift 1967: 5, 21

²³ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรื่องการรับสมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ด้วยวิธีพิเศษ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในสายครุศาสตร์ กล่าวคือ มีการปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์จากเดิมหลักสูตร 4 ปี เป็น 5 ปี ทั่วประเทศ เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาได้มีประสบการณ์วิชาชีพครูในภาคปฏิบัติในโรงเรียนมากขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของผู้ประกอบอาชีพครู

2. สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีหลักสูตรปริญญาโทที่เน้นด้านวิชาการและศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 ปัจจุบันได้ผลิตมหาบัณฑิตที่เป็นอาจารย์ตามมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนไปหลายรุ่น หลักสูตรนั้นจัดเป็นหลักสูตรแบบเยอรมันคือ Germanistik ที่เน้นความรู้ด้านภาษาและวรรณคดีเยอรมัน โดยนิสิตมีสิทธิ์เลือกทำวิทยานิพนธ์ที่เน้นทางด้านภาษาศาสตร์หรือวรรณคดีก็ได้ หรือเน้นในด้านการเรียนการสอนภาษาและวรรณคดีเยอรมัน หรือวิจัยการแปล นิสิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถใช้ความรู้ ความสามารถในการค้นคว้าวิจัยให้เกิดประโยชน์ในสายอาชีพแล้วแต่อาชีพที่ตนเลือกในภายหลัง ในระยะแรก ผู้ที่มาเข้าหลักสูตรมักเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยและต่อมาเป็นอาจารย์ตามโรงเรียนที่ต้องการศึกษาต่อและเพิ่มพูนความรู้ ทำให้เกิดผลงานวิชาการและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยเป็นอย่างมากและเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยต่อไป ทำให้เกิดความก้าวหน้าในด้านการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทย ผลงานวิจัยหาอ่านได้จากวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ หรือบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารสมาคมครูภาษาเยอรมันในประเทศไทย ผู้สำเร็จการศึกษาได้ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) (สาขาวิชาภาษาเยอรมัน)

3. สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ เปิดหลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยเน้นการสอนภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาคพิเศษ (นอกเวลาราชการ) หลักสูตรการศึกษามีทั้ง แผน ก. ทำวิทยานิพนธ์และ แผน ข. แบบมีสารนิพนธ์และแบบไม่มีสารนิพนธ์ ผู้สำเร็จการศึกษาได้ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศม.)

(ภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ) และออกวารสาร "Die Brücke" ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นวารสารที่จัดพิมพ์บทความด้านภาษาและวรรณคดีเยอรมันใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Zeitschrift für Germanistik in Südostasien)

3. บทสรุปและบทส่งท้าย:

ใครเป็นผู้กำหนดนโยบายการเรียนภาษาเยอรมันในประเทศไทย: คำถามที่ยังไม่มีคำตอบ

3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : หัวใจหลักของการปฏิรูปการศึกษาไทย

แนวคิดทางด้านการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศรวมทั้งภาษาเยอรมันในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในปัจจุบัน แนวการสอนภาษาต่างประเทศ ทั้งในด้านการจัดหลักสูตร แผนการสอนหรือการจัดทำตำราแบบเรียนไม่ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ไวยากรณ์หรือระบบของภาษา แต่สิ่งที่ผู้วางหลักสูตรหรือผู้สอนต้องคำนึงถึงคือ ลักษณะพิเศษของกลุ่มผู้เรียนภาษาต่างประเทศ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ **เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Lernerorientierung)** (Neuner 2002: 45-53) โดยพิจารณาปัจจัยหลัก ดังนี้คือ

1. ผู้เรียนมีพื้นความรู้อะไรมาก่อนหน้านี้ เช่น ภาษาแม่มีส่วนสำคัญในการเรียนภาษาต่างประเทศนั้นหรือไม่ ความรู้ภาษาต่างประเทศอื่นที่ผู้เรียนเคยมีมาก่อนจะเป็นประโยชน์ในการเรียนภาษาต่างประเทศใหม่นี้หรือไม่ เราจะนำพื้นความรู้ทางด้านภาษาหรือด้านสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียนมาเสริมสร้างให้เกิดประโยชน์กับการเรียนภาษาต่างประเทศใหม่นี้ได้อย่างไรบ้าง ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนภาษามาอย่างไร

2. ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมาย ความต้องการและความคาดหวังในการเรียนภาษาต่างประเทศใหม่นี้หรือไม่ อย่างไร
3. สภาพแวดล้อมในการเรียนภาษาต่างประเทศใหม่นี้เป็นอย่างไร ผู้เรียนเรียนภาษาใหม่นี้ที่ใดและในสภาพใด มีโอกาสที่จะได้ใช้ภาษาใหม่นั้นในการติดต่อกับเจ้าของภาษาในสภาพแวดล้อมของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

เมื่อพิจารณาคำถามที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าวข้างต้น เราจะได้รูปแบบและการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ตรงกับแนวคิดที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะต้องเน้นปัจจัยอย่างน้อย 2 ข้อ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เน้นการสร้างเทคนิคในการเรียนรู้ (Lernstrategien) ผู้เรียนส่วนใหญ่ก่อนที่จะเรียนภาษาเยอรมันเป็นภาษาต่างประเทศที่สองหรือสามจะต้องเคยเรียนภาษาอังกฤษมาก่อน ด้วยเหตุนี้เราจึงควรใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนในการเรียนภาษาต่างประเทศนี้ให้เป็นประโยชน์ เช่น เทคนิคการเรียนรู้ศัพท์และจำได้เร็ว เทคนิคการอ่านตัวบท เป็นต้น
2. เน้นความใกล้เคียงของภาษาเยอรมันกับภาษาอังกฤษและกระตุ้นเตือนให้ผู้เรียนรู้ว่าตนสามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษมาใช้เรียนภาษาเยอรมันได้ เช่น ในภาษาเยอรมันกับภาษาอังกฤษมีคำศัพท์คล้ายคลึงกัน ตัวอย่างเช่น ภาษาอังกฤษ Football ภาษาเยอรมันคือ Fußball เป็นต้น

เราได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าวข้างต้นซึ่งเป็นหัวใจหลักของการปฏิรูปการศึกษาไทยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยมาน้อยเพียงใด

3.2 คำถามที่ยังไม่มีคำตอบ

คำถามที่ 1 เราตีความ “พระราชบัญญัติปฏิรูปการศึกษาของไทยที่เน้นกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” อย่างไร มีผลต่อการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในด้านการกำหนดเป้าหมายและปรับปรุงการเรียนภาษาเยอรมันในระดับโรงเรียนอย่างไร?

ในอดีตที่ผ่านมาแบบเรียนภาษาเยอรมันที่จัดทำโดยคณะอาจารย์สอนภาษาเยอรมันชาวไทยนั้นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมานานแล้ว การที่โรงเรียนที่มีการสอนภาษาเยอรมันหลายแห่งเลิกใช้หนังสือแบบเรียนดังกล่าวและใช้แบบเรียนเล่มอื่นนั้น จัดว่าเป็นการสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาแล้วหรือไม่ การเลือกแบบเรียนภาษาเยอรมันเล่มใหม่มีการใคร่ครวญหรือพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบถึงข้อดีข้อเสียแล้วหรือยังเมื่อเทียบกับแบบเรียนที่ใช้เดิม

การปรับปรุงหนังสือแบบเรียน *Viel Spaß mit Deutsch* ที่ใช้กันมานานกว่า 15 ปีซึ่งมีหลักการที่ดีในการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในหลายด้าน (ดังได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้น) ให้ทันสมัยในด้านเนื้อหา วิธีการและรูปแบบ จะไม่เป็นการสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ดีกว่าหรือ อีกทั้งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีงานวิจัยเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหนังสือแบบเรียน *Viel Spaß mit Deutsch* และแนวการสอนภาษาเยอรมันอื่นซึ่งใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือวิจัยต่อให้ได้หนังสือแบบเรียนหรือตำราที่ดีขึ้นได้²⁴ การปรับปรุงหนังสือแบบเรียนย่อมต้องอาศัยความ

²⁴ เช่น การสอนภาษาเยอรมันโดยใช้ประโยชน์จากภาษาอังกฤษที่คนไทยมีพื้นความรู้อยู่แล้ว (Saengaramruang 2003; Kusolrod 2003). ดูเพิ่มที่งานวิจัยอื่นๆ เช่น Saengaramruang

ร่วมมือจากอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในทางปฏิบัติและเป็นผู้ใช้หนังสือ ซึ่งย่อมเข้าใจผู้เรียนและความต้องการของนักเรียนได้ดีกว่า การให้อาจารย์ทุกท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหนังสือยังทำให้ทุกคนได้ทราบปัญหาและทราบหลักการหรือความคิดหลัก (Konzept) ของหนังสือได้ดีขึ้น ได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมกันแก้ไขปรับปรุงตำราเรียนภาษาเยอรมันให้ดียิ่งขึ้นไป ให้เป็นตำราเรียนภาษาเยอรมันที่เหมาะสมกับเด็กไทยและสังคมไทยในระดับโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือในชีวิตประจำวันในภูมิภาคนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในทุกภาคของประเทศไทย หรือนำความรู้ภาษาเยอรมันไปศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือในต่างประเทศได้

คำถามที่ 2 เราควรส่งเสริมการเรียนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยโดยพิจารณาจากปัจจัยใด

จากสถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2547²⁵ มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน 455,170 คน ชาวออสเตรเลีย 59,797 คน ชาวสวิส 120,166 คน ประเทศเหล่านี้ล้วนแต่เป็นประเทศที่ใช้ภาษาเยอรมันเป็นภาษาราชการ รวมนักท่องเที่ยวจากประเทศดังกล่าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2547 รวมทั้งสิ้น 635,133 คน ในจำนวนนี้ถ้าเราคิดเฉพาะชาวสวิสที่ใช้ภาษาเยอรมัน (โดยเทียบกับจำนวนประชากรชาวสวิสที่ใช้ภาษาอื่น เช่น ฝรั่งเศสหรืออิตาลี) ก็จะเป็นชาวยุโรปที่ใช้ภาษาเยอรมันเข้ามาในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2547 ประมาณ 590,000 คน เมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาจากยุโรปทั้งหมดที่เข้ามาในประเทศไทย เราอาจกล่าวได้ว่า **นักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่ใช้**

1992, 1997, 2002, 2003, 2005; Sriuranpong 1997, 2002; Mahakusol 1999; Plabpleung 1999; Boonchim 1999, 2002; Tienboonlertrat/Chambanditnan 1999; Ralugmool/Solgosoom 2000; Chunnasart/Sukruen 2000; Thienboonlertrat 2002; Maleehom 2002; Littmann/Weeranathanaphan 2002; Ngaosuwana 1978.

²⁵ http://service.nso.go.th/nso/data23/stat_23/toc_16/16.1-1.xls.

ภาษาเยอรมันอย่างน้อยเป็นหนึ่งในห้าของชาวยุโรปที่พูดภาษาอื่น ๆ ที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย จึงนับว่าเหตุผลนี้น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้คนไทยหรือนักเรียนไทยได้เรียนภาษาเยอรมันเพื่อเป็นการเปิดช่องทางให้ได้ประกอบอาชีพในด้านการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องใช้ภาษาเยอรมันในการสื่อสารกับชาวยุโรปที่ใช้ภาษาเยอรมันที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย (นอกเหนือไปจากการใช้ภาษาอังกฤษ)

แต่ถ้าเราจะสนับสนุนการเรียนภาษาต่างประเทศโดยพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพียงอย่างเดียว ถ้าเป็นเช่นนั้น ภาษาต่างประเทศอันดับแรกที่ต้องสนับสนุนให้เรียนในประเทศไทยได้แก่ ภาษาจีน รองลงมาคือ ญี่ปุ่น โดยพิจารณาจากสถิตินักท่องเที่ยวชาวเอเชียที่เดินทางเข้ามาในไทย นักท่องเที่ยวที่ใช้ภาษาจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุดในกลุ่มประเทศในเอเชีย จากสถิติในปี พ.ศ. 2547 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนจากประเทศจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยถึง 729,848 คน จากฮ่องกง 489,171 คน จากไต้หวัน 540,803 คน จากนักท่องเที่ยวจากสิงคโปร์จำนวนมากจากจำนวน 578,027 คนก็ใช้ภาษาจีนเช่นกัน เมื่อรวมแล้วจะได้จำนวนนักท่องเที่ยวที่ใช้ภาษาจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยใน พ.ศ. 2547 ทั้งสิ้นมากกว่า 2 ล้านคน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นมี 1,212,213 คน ชาวเกาหลี 898,965 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวเอเชียจำนวนมากที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เราจึงไม่น่าแปลกใจที่ในระยะหลังมีคนไทยเรียนภาษาจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งในระดับมัธยมและระดับมหาวิทยาลัย

แต่ถ้าเราพิจารณาปัจจัยเพื่อสนับสนุนการเรียนภาษาต่างประเทศจากความสำคัญของภาษา เมื่อเทียบกับจำนวนคนที่พูดภาษาต่างประเทศนั้นในโลก เราก็อาจพิจารณาให้คนไทยเรียนภาษาเยอรมันกันมากขึ้น เพราะโดยเฉลี่ยมีคนทั่วโลกใช้ภาษาเยอรมันเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ทั่วโลกมีคนพูดภาษาเยอรมันเป็นภาษาแม่ประมาณ 100 ล้านคน ภาษาเยอรมันเป็นภาษาแม่และ

ภาษาราชการในบางภูมิภาคใน 7 ประเทศในยุโรป²⁶ ได้แก่ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ออสเตรีย สวิตเซอร์แลนด์ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก อิตาลี และราชรัฐลิเกเตนสไตน์ คนที่เรียนภาษาเยอรมันเป็นภาษาต่างประเทศทั่วโลกประมาณ 15-16 ล้านคน อาจารย์สอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนในต่างประเทศทั่วโลกที่ไม่ได้ใช้ภาษาเยอรมันเป็นภาษาแม่ประมาณ 120,000 คน อาจารย์ในมหาวิทยาลัย 19,000 คน นักศึกษาที่เรียนภาษาและวรรณคดีเยอรมัน (Germanistikstudenten) 720,000 คน ยังไม่นับนักศึกษาอีกจำนวนมากที่เรียนภาษาเยอรมันเป็นวิชาเลือกในมหาวิทยาลัยอีกประมาณ 2 ล้านคน และที่สำคัญเช่นกันก็คือ ภาษาเยอรมันจัดเป็นภาษาที่มีคนพูดมากที่สุดในยุโรปรองจากภาษารัสเซียและภาษาเยอรมันเป็นภาษาที่ติดอันดับ 1 ใน 10 ภาษาที่มีคนพูดมากที่สุดในโลก²⁷

คำถามที่ 3 ใครเป็นผู้กำหนดนโยบายการเรียนภาษาต่างประเทศซึ่งรวมถึงภาษาเยอรมันในประเทศไทย?

ในปัจจุบันหน่วยงานที่เรียกว่า ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ยุบเลิกไปเข้าสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ **ตราบใดที่ประเทศไทยของเรายังไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดนโยบายการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทย เราก็คงไม่สามารถมองเห็นอนาคตของการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยอย่างเด่นชัดได้**

ในส่วนของผู้เรียนนั้น ไม่ว่าจะผู้เรียนในระดับนักเรียนมัธยม ในระดับปริญญาตรีหรือแม้แต่ในระดับปริญญาโทก็ยังไม่สามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่าตนต้องการเรียนภาษาเยอรมันโดยมีเป้าหมายใดหรือต้องการประกอบอาชีพใด เหตุการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดกับผู้เรียนภาษาเยอรมันเท่านั้น แต่เกิดกับผู้เรียนภาษาต่างประเทศอื่น

²⁶ จาก "Förderung der deutschen Sprache im Ausland" ของกระทรวงต่างประเทศเยอรมนี ใน <http://www.auswaertiges-amt.de/www/de/index.html>.

²⁷ จาก <http://www.deutscher-sprachrat.de>.

เช่นกัน รวมทั้งนักเรียนหรือนักศึกษาทั่วโลกที่ยังไม่มีเป้าหมายชีวิตที่แน่นอน เนื่องจากภาษาเป็นเพียงสื่อหรือเครื่องมือในการเสริมความรู้หลักที่จะนำไปประกอบอาชีพ และการรู้ภาษาเพียงภาษาเดียวก็ไม่เพียงพอ ผู้เรียนต้องใฝ่รู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองไม่ว่าจะกำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสำเร็จการศึกษามาแล้ว ผู้เรียนที่อยู่ในระดับมัธยมมักมีความคาดหวังจากการเรียนภาษาเยอรมันเพียงเพื่อให้สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยโดยใช้ภาษาเยอรมันได้เท่านั้น ส่วนผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความหมายชีวิต

ผู้เรียนภาษาเยอรมันที่สำเร็จปริญญาตรีไปแล้ว ปัจจุบันประกอบอาชีพในสายงานต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภาษาเยอรมันและในวงการอื่นตามที่จะหาได้หลังสำเร็จการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาเยอรมัน นอกจากเป็นอาจารย์ตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัยแล้ว ยังอาจทำงานในบริษัทเอกชน เป็นเลขานุการ ทำงานสายการบิน ทำงานตามสถานทูตต่าง ๆ ทำงานเป็นผู้แปลข่าวหรือเป็นล่าม ทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ ในองค์กรระหว่างประเทศ มูลนิธิต่าง ๆ เช่น มูลนิธิ Konrad Adenauer ในประเทศไทย ทำงานเป็นมัคคุเทศก์หรือในบริษัททัวร์ เป็นต้น บริษัทเยอรมันที่ประกอบธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศไทยอาจต้องเปิดกว้างกว่านี้ ในการรับผู้ที่มีความรู้ภาษาเยอรมันเข้าทำงานเช่นเดียวกับบริษัทญี่ปุ่นที่ยินดีรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นเข้าทำงาน ถ้าต้องการเสริมแรงจูงใจในการเรียนภาษาเยอรมันของคนไทย

การปฏิรูปการศึกษาเท่าที่ผ่านมาในประเทศไทยในส่วนของภาษาเยอรมันนั้น ยังไม่เห็นทิศทางที่เป็นรูปธรรมเด่นชัดและทำให้เกิดความสับสน นับแต่เป้าหมายการผลิตครูและนักเรียน หลักสูตร เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอนและสื่อการสอน รวมทั้งการสอบเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยใช้ภาษาเยอรมันทั้งหมดนี้มีปัจจัยสำคัญขึ้นอยู่กับภาครัฐหรือหน่วยงานสูงสุดของรัฐในการกำหนดนโยบายด้านบุคลากรสายการสอนและเป้าหมายการศึกษาภาษาต่างประเทศของชาติอย่างมีหลักและมีการพัฒนาอย่างมีแผน ในส่วนของการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยในระดับผู้สอนหรือสถาบันผู้ผลิต

บุคลากรซึ่งเป็นหน่วยผลิตตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่มีการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทย เราอาจกล่าวได้ว่า มีพัฒนาการในทางที่ดี อาจารย์ทุกท่านได้ทุ่มเทเพื่อการเรียนการสอนภาษาเยอรมัน ได้รับความสนับสนุนเป็นอย่างดีในทุกด้านจากหน่วยงานเยอรมัน และพอใจกับผลผลิตที่ได้เท่าที่กำลังความสามารถจะทำได้ เมื่อหน่วยผลิตมีความพร้อมเช่นนี้แล้ว รัฐซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายจะส่งสัญญาณให้ไปในทิศทางใด

ใครเป็นผู้กำหนดนโยบายการเรียนภาษาต่างประเทศในประเทศไทย ?

ใครเป็นผู้กำหนดนโยบายการเรียนภาษาเยอรมันในประเทศไทย ?

เราควรเริ่มเรียนภาษาต่างประเทศที่ 1 และที่ 2 เมื่อใดจึงจะไม่สูญเปล่า ?²⁸

...

มีคำถามมากมาย แต่ยังไม่มีคำตอบ

²⁸ จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2546 นักเรียนมัธยมที่เรียนภาษาเยอรมันในชั้นม. 4 และม. 6 ในกรุงเทพฯ จำนวน 5 โรงเรียน รวม 205 คน ส่วนใหญ่เรียนภาษาอังกฤษมาตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1, 3, 5 (บางคนเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นอนุบาล) โดยสรุปก็คือ ก่อนที่นักเรียนไทยจะเริ่มเรียนภาษาเยอรมันเป็นภาษาต่างประเทศที่ 2 ในชั้น ม 4 นั้น นักเรียนไทยเรียนภาษาอังกฤษมาแล้วประมาณ 12 ปี (Saengaramruang, 2003: 169-171) ภาษาต่างประเทศอื่นๆ ที่นักเรียนบางคนเรียนเพิ่มจากภาษาเยอรมันที่มากที่สุดได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น รองลงมาคือ ภาษาจีน สเปนหรือฝรั่งเศส ถึงแม้จะมีจำนวนไม่มาก แต่ก็แสดงถึงความตื่นตัวในการเรียนภาษาต่างประเทศที่ 3 และที่ 4 เพิ่มขึ้นจากเดิมที่สนใจเรียนพิเศษเฉพาะภาษาอังกฤษ

บรรณานุกรม

ภาษาเยอรมัน

- Boonchim, Maneerat: "Bildverwendung im Deutschunterricht mit dem regionalen Lehrwerk *Viel Spaß mit Deutsch*". In: **1. Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002**: 129-144. (ดูเพิ่มที่สารนิพนธ์ปริญญาโทของมณีรัตน์ บุญฉิม สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
- Boonchim, Maneerat: "Untersuchung über Deutschlehrer an den Oberschulen in Thailand". In: **TDLV-Forum 4/1999**: 70-85.
- Chunnasart, Paveena / Sukruen, Porntip: "Untersuchung der Meinung von Deutschlehrern über das regionale Lehrbuch "Lesen macht Spaß". In: **TDLV-Forum 5/2000**: 67-77.
- Festschrift zum 10. Jahrestage der Wiedereröffnung der Deutschkurse an der Chulalongkorn-Universität zu Bangkok am 12. September 1967.** Herausgegeben von den Dozenten des Germanistischen Seminars mit finanzieller Unterstützung der Botschaft der Bundesrepublik Deutschland. Bangkok, 1967.
- Kaewwipat, Noraseth: "Links für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache". In: **TDLV-Forum 6/2001**: 137-139.
- Kimsuvan, Anek: **Verstehensprozesse bei interkultureller Kommunikation. Am Beispiel: Deutsche in Thailand.** Frankfurt am Main: Peter Lang, 1984.
- König Chulalongkorn's Reisetagebuch. Glai Baan (Fern von Zuhause) 1907.** Ins Deutsche übertragen von Ampha Otrakul. Bonn: Deutsch-Thailändische Gesellschaft e.V., 2001, Heft 23.
- Littmann, Michael / Weeranathanaphan, Kriengtape: "Thesen zur Entwicklung des Faches Deutsch an thailändischen Hochschulen – Analyse der aktuellen Situation und Konsequenzen für eine Veränderung der Curricula". In: **1. Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002**: 167-173.
- Mahakusol, Rattana: "Wortschatzvermittlung im regionalen Lehrwerk *Viel Spaß mit Deutsch*". In: **TDLV-Forum 4/1999**: 39-50.
- Maleehom, Chawan: "Landeskundliches Wissen and en thailändischen Universitäten". In: **1. Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002**: 174-194.
- Mewongukote, Chusri: „Das Fachwörterbuch der Politikwissenschaft (Deutsch-Thailändisch)“ In: **Akten des X. Internationalen Germanistenkongresses Wien 2000.** "Zeitenwende – Die Germanistik auf dem Weg vom 20. ins

21. Jahrhundert", hrsg. von Peter Weisinger, Band 2: Entwicklungstendenzen der deutschen Gegenwartssprache. Peter Lang, 2002: 229-235.
- Ngaosuwan, Narümon: **Hauptschwierigkeiten der thailändischen Studenten beim Erlernen der Zielsprache Deutsch**. Bangkok: Chulalongkorn Universität, Philosophischen Fakultät, 1978. (Magisterarbeit)
- Neuner, Gerhard: "Grußwort zum 1. Thailändischen Germanistentreffen: Chancen und Perspektiven für Deutsch als Fremdsprache und die Germanistik nach der Jahrhundertwende - auch in Thailand". In: **1 Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002**: 45-53.
- Neuner, Gerhard: Germanistikstudium an ausländischen Hochschulen zwischen Allgemeinbildung und beruflicher Spezifizierung. Welchen Beitrag können die Bezugsfächer an deutschen Hochschulen zur Reformdiskussion leisten? In: **Info DaF 13 (1986)**: 291-303.
- O'charoen, Thanomnuan: "Germanistikstudium in Thailand: Geschichte-Stand-Ausblick". In: **Germanistentreffen Deutschland-Indien-Indonesien-Philippinen-Taiwan-Thailand-Vietnam**, 3.-8.10.1999. Bonn: Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD), 2000: 17-29, 169-182.
- O'charoen, Thanomnuan: "Der neue Studiengang für Übersetzen und Dolmetschen". In: **1. Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 3/1998**: 71-75.
- Otrakul, Ampha: "Übersetzung deutscher Literatur in Thailand - Eine Bestandsaufnahme und Darstellung spezifisch deutsch-thailändischer Übersetzungsprobleme". In: **Germanistentreffen Deutschland-Indien-Indonesien-Philippinen-Taiwan-Thailand-Vietnam**, 3.-8.10.1999. Bonn: Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD), 2000.
- Plabpleung, Supatcha: "Analyse des Deutschland- und Thailandbildes im Lehrwerk *Viel Spaß mit Deutsch*". In: **TDLV-Forum 4/1999**: 51-57.
- Ralugmool, Wilairat / Solgosoom, Ekbuttree: "Interesse an deutschlandkundlichen Themen von Deutschschülern in der zentralen Region und ihre Meinungen zum Lehrbuch *Viel Spaß mit Deutsch (Band I, II und III)*". In: **TDLV-Forum 5/2000**: 59-66.
- Saengaramruang, Wanna: **Curriculare Grundlegung eines thailandspezifischen Deutschlehrwerks für den Hochschulbereich**. Heidelberg: Julius Groos Verlag, 1992. (Sammlung Groos 47).
- Saengaramruang, Wanna: "Aktuelle Entwicklung des Germanistikstudiums in Thailand". In: **Reformdiskussion und curriculare Entwicklung in der Germanistik. Dokumentationen der Internationalen Germanistentagung des DAAD**, 24.-28. Mai 1995, Kassel. Bonn: Deutscher Akademischer Austauschdienst, 1995.

- Saengaramruang, Wanna: "Aufgabenstellung in einem thailandspezifischen Deutschlehrwerk im Hochschulbereich." In: *Info DaF 1/1997*: 51-57.
- Saengaramruang, Wanna: "Übersetzung Deutsch - Thai / Thai - Deutsch, keine einfache Aufgabe. Was muß man berücksichtigen?" In: *TDLV-Forum 2/1997*: 7-14.
- Saengaramruang, Wanna: "Bericht von der Leiterin der Deutschen Abteilung zur Eröffnung des 1. Germanistentreffen." In: **1. Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002**: 26-27.
- Saengaramruang, Wanna: "Die Übersetzung der deutschen Abtönungspartikel in der Literatur ins Thailändische." In: **Akten des X. Internationalen Germanistenkongresses Wien 2000**. "Zeitenwende – Die Germanistik auf dem Weg vom 20. ins 21. Jahrhundert", hrsg. von Peter Weisinger, Band 11: Übersetzung und Literaturwissenschaft. Peter Lang 2003: 179-185.
- Saengaramruang, Wanna: **Essen und Trinken im Wortschatz und in Redewendungen im Deutschen und im Thai**. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University, 2005.
- Sriuranpong, Wilita: "Die Objektstellung im Deutschen und im Thai. Eine kontrastive Analyse". In: *TDLV-Forum 2/1997*: 15-23.
- Sriuranpong, Wilita: **Wortstellung in Deutschen und in Thai**. Heidelberg: Julius Groos Verlag, 1997.
- Sriuranpong, Wilita: "Internationalismen im Deutschen und im Thai". In: **1. Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002**: 222-238.
- Taatloha, Prisna u.a.: **Viel Spaß mit Deutsch. Einlehrwerk für Jugendliche in Thailand**. Bd. 1-3. 2. Auflage. Bangkok: Duang Kamol, 1994.
- Tienboonlertrat, Walee / Charnbanditnan, Pomsawat: "Erwartung und Einstellung der Deutschlerner auf dem Gymnasium vom Deutschunterricht". In: *TDLV-Forum 4/1999*: 58-69.
- Weeranathanaphan, Kriengtape: "Das Curriculum Deutsch an der Khon Kaen Universität, Thailand". In: **Germanistentreffen Deutschland-Indien-Indonesien-Philippinen-Taiwan-Thailand-Vietnam**, 3.-8.10.1999. Bonn: Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD), 2000: 309-315.
- Woraurai, Sompram: "Die Relativsätze im Deutschen und im Thai". In: *TDLV-Forum 8/2003*: 76-87.

อินเทอร์เน็ต

- http://www.auswaertiges-amt.de/www/de/index_html
<http://www.deutscher-sprachrat.de>
http://www.nso.go.th/thai/stat/dw44/toc_16.htm

ภาษาไทย

ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. พจนานุกรมศัพท์พื้นฐานภาษาเยอรมัน. *Grundwortschatz Deutsch*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546. (โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์).

ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์เยอรมัน-ไทย. *Deutsch-Thaiändisches Fachwörterbuch der Politikwissenschaft*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. ภาษาเยอรมันเพื่อการท่องเที่ยว. *Deutsch für Touristik*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541. (โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์).

ชูศรี มีวงศ์อุโฆษ. ศัพท์านุกรมหมวดอาหารการกินเยอรมัน-ไทย. *Deutsch-Thaiändisches Wörterbuch Essen, Trinken, Küche*. ทุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์เพื่อเฉลิมฉลองพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารีในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547. (ในชุดโครงการ "เรื่องกินเรื่องใหญ่ในไทยและเทศ").

ถนอมนวล โอเจริญ. "การแปลกวีนิพนธ์เยอรมันเป็นไทย กรณีศึกษาการแปลกวีนิพนธ์ของนิลิตปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," ใน 1. *Thailändisches Germanistentreffen. TDLV-Forum 7/2002*: 312-331.

ถนอมนวล โอเจริญ, ผู้แปล. *แดนล่งทัศน์และเรื่องสั้นอื่น ๆ*. In der Strafkolonie und andere Erzählungen ของ Franz Kafka. กรุงเทพมหานคร: แพรวสำนักพิมพ์, 2546.

- ถนนอมมวล โอเจริญ, ผู้แปล. *นวนิยายเรื่อง แวร์เธอร์ระทม*. Die Leiden des jungen Werther ของ Johann Wolfgang von Goethe. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, 2546.
- บทแปลเรื่องสั้นเยอรมัน เฉลิมขวัญบรมราชกุมารี*. วรรณา แสงอร่ามเรือง, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547. (จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา) Deutschsprachige Kurzgeschichten im Thai. Anlässlich des 48. Geburtstags Ihrer Königlichen Hoheit Maha Chakri Sirindhorn, Prinzessin von Thailand. Deutsche Abteilung der Chulalongkorn Univesität, 2004.
- ปริศนา ธาตุโลหะ: "วิวัฒนาการของการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในโรงเรียนมัธยมในประเทศไทย." ใน 1. *Thailändisches Germanistentreffen. Tagungsbeiträge. TDLV-Forum 7/2002*: 195-204.
- ภรรดา ทามูระ: "Germanistikstudium in Thailand: Standpunkt und Tendenz." *วารสารศิลปศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2544)*: 136-147.
- มณีรัตน์ บุญฉิม: "อาจารย์สอนภาษาเยอรมันระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย." *อักษรศาสตร์วิจารณ์ ฉบับที่ 4 ปีที่ 2 (กรกฎาคม 2542)*: 51-66.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *Abtönungspartikeln ในภาษาเยอรมันและเจตนากรรมในการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *พจนานุกรมไทย-เยอรมัน เล่ม 1 ก-ข เล่ม 2 ป-ฮ. Thai-Deutsches Wörterbuch Band 1 ก-ข Band 2 ป-ฮ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *พจนานุกรมศัพท์ท่องเที่ยวไทย-เยอรมัน Thai-Deutsches Wörterbuch für Touristik*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *ไวยากรณ์เยอรมัน เล่ม 1 Deutsche Grammatik, Band 1*. พิมพ์ครั้งที่ 9: 2547. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1: 2526).
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *ไวยากรณ์เยอรมัน เล่ม 2. Deutsche Grammatik, Band 2*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545. (พิมพ์ครั้งที่ 1: 2529).
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *ไวยากรณ์เยอรมัน เล่ม 3. Deutsche Grammatik, Band 3*. พิมพ์ครั้งที่ 3: 2546 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1: 2538)
- วรรณา แสงอร่ามเรือง. *อาหารการกินในศัพท์และสำนวนเยอรมันและไทย. Essen und Trinken im Wortschatz und in Redewendungen im Deutschen und im Thai*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547. (ในชุดโครงการ “เรื่องกินเรื่องใหญ่ในไทยและเทศ” โครงการอักษรศาสตร์บรมราชกุมารี).
- วลี เทียรบุญเลิศรัตน์ และพรสวาท ชาญบัณฑิตนันท์. “ความคาดหวังและทัศนคติของนักเรียนมัธยมต่อการเรียนวิชาภาษาเยอรมัน.” *อักษรศาสตร์วิจารณ์* ฉบับที่ 4 ปีที่ 2 (กรกฎาคม 2542): 67-87.
- วิไลดา ศรีอุฬารพงศ์. “หลักเกณฑ์การเขียนใหม่ในภาษาเยอรมัน: ข้อดีและปัญหาสำหรับผู้เรียนคนไทย.” *วารสารอักษรศาสตร์* 30, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2544): 129-150.
- ศรีนันทา ศิลปสวัสดิ์. *ไวยากรณ์ภาษาเยอรมัน. Grammatik lernen und üben*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- อังคณา จิตต์โยธิน / ศรีนันทา ศิลปสวัสดิ์ / วชิรา วงศ์เวียร. *Verben mit Präpositionen*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อาฮอร์น, 2543.

- อำภา โอตระกูล, ผู้แปล. **“พลเรือนเหมือนกัน”** รวมเรื่องสั้นของ ไฮน์ริช เบิล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามัญชน, 2000.
- อำภา โอตระกูล, ผู้แปล. **เด็กกระป๋อง**. ของคริสทีน เนอสลิงเงอร์. กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน, 1982, 1995, 2000, 2001, 2002, 2003.
- อำภา โอตระกูล, ผู้แปล. **ผีน้อย**. ของออกฟอร์ด พร้อยสเลอร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 1993.
- อำภา โอตระกูล, ผู้แปล. **เฟาสท์ ของโยฮันน์ โวล์ฟกัง ฟอน เกอเธ่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- อำภา โอตระกูล, ผู้แปล. **เมื่อโซคมา ต้องหาเก้าอี้ให้หนึ่ง** ของมิเรียม เพรสเลอร์. กรุงเทพฯ: แพรวเยาวชน, 2003.
- อำภา โอตระกูล. **พจนานุกรม ไทย-เยอรมัน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2000. พิมพ์ครั้งที่ 1: 1983.
- อำภา โอตระกูล. **สำนวนเยอรมันสำหรับนักศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1994.
- เอนก กิมสุวรรณ. “การศึกษาขั้นตอน รูปแบบ สาเหตุการแปลผิดในประโยคที่มีบทขยาย (Attribut) ของกระบวนวิชาแปลภาษาเยอรมันเป็นไทย.” ใน **1. Thailändisches Germanistentreffen. Tagungsbeiträge. TDLV-Forum 7-2002: 291-311.**
- เอนก กิมสุวรรณ. **Funktionsverbgefüge ความเป็นมา – ลักษณะ – ประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.